

Varpas išcina kas mėnesis. Metinė prokė su parsiumtimu:
 Rusijoje (kuvėtuose) 6 rubl.,
 Prusijoje 4 auks.,
 Amerikoje ir kitur 5 auks.,

VARPAS

Apgaršnimai Varpė, už išties eilutė smulkaus rašto kaštuoja 60 fen arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Naujiems metams.

Sie nauji metai užstojo tarp gana ypatingų sąlygų ant politiško horizonto. Karas tarp Kynų bei Japono Azijoje ir yvairi simptomai Europoje, rodos, žada užstojusiuose metuose pargabenti į svieta apščiai naujienu. Akyviausias tarp tų visų padėjimas didžiū gulybiū: Prancuzijos, Vokietijos ir ant galo Rusijos. Nužadymas prancuzų respublikos prezidento Carnot'o, dabar vel atsisakymas j' pasekėjo Pefier'o ir pagalios charakteriškas išskyrimas prezidento Faure'o — vis tai išrodo lyg koki ženklai didžiū atmainų, vykšiančių toje klasiškoje revoliucijū šalyje.

Toliaus dabarykštė kova politiškų Vokietijos partijų bei didis rupestingumas valdžios igabenti atžagarainius įstatus, taikomus į radikaliskuosis Vokietijos elementus, o iš kitos pusės stitūs bei atkaklus šiųjų prieš valdžią bei cieorijų atsistengimas — viskas tās pranašana netolymas audras, kurių pasekmės gal buti labai pavojingos cielybei bismarkiškosios Vokietijos.

Nemeiklaus naujienu žada naujiems metams ir šventoji Rusija. Numirus ciecoriui Aleksandri III ir užžengus ant sosto jo sunui Mikaloju II, vidurinė Rusijos politika, pradeda sukti į ktas vėžes. Visā Europa ištempūs akis žiūr į žingsnius naujojo caro ir daug kartų mekinteliuose daigteliuose nori atrasti didžiūs daigtus, o kartais Europos spauda ir visai nebetūs daigtus pramauo, lyg rodos pati geisama igabenti į papeiktąją Rusiją šiokias tolias lengvenybes. Tačiau jau yra atmainų įykė, kurios pranašauja, juog Rusijoje nusidos didžios atmainos. Paimkimie ir žadamaj stulyginimū senojo kalendoriaus su naujuoju, kurj nesenai apskelbė laikraščiai. Ikišiol senšis kalendorius buvo laikomas Rusijoje per tula nacionaliską Rusų ypatybę, kuria, lyg an garsingaji panslavismā, valdžia topelejo ir stengėsi primesti ir svetimoms tautoms; buo jau užmanymas neužilgo įvesti senajį kalendorių ir į priklausiaučiąją Rusams Lenkijos daū ir dabar iš-sykio tokia atmaina! Pankindamas senajį kalendorių ir žadėdamas įesti į Rusiją naujajį Europos

kalendorių, caras Mikalojus, lyg rodos, parodo norą paniekinti ir tuos, jei teip galima pasakyti, vėlybuosius ar vėlinančius Rusijos principus, kuriuos teip šelpė ir topelejo jo nelemtos atminties gimdytojas.

Įvykstant Rusijoje geroms atmainoms, be abejo įvyks tokios jau atmainos ir Lietuvoje. Jau viena atmaina yra, butent, Rusijos cenzura jau leidžia visas lietuviškas knygas dirbtas svetimose šalise, kad tik nėra jose ko stačiai prieš Rusiją parašyta. Šitokia atmaina aiškiai lindyja, juog lietuviškā spauda ir netrukus bus pavelyta, — kaip tik patys lietuviai ims rupestingai apie tą dalyką trinsti.

O kada gausime spaudą, kada lietuviškā kalba bei apskritai, visas lietuviškumas atsisistos visoje Lietuvoje ant legališko pamato, tada . . . ar galima apsakyti, kiek pertai gero gal įvykti mūsų nuvargintoje tėviškėje! . . .

Taigi, lietuviai, neužmirškime dabar tikėtai savo pareigū!

Ekskursija į apygardę Varpo 1894 m.

Netyčia užtikęs N. 9. Varpo, ant stalū, tokioje vietoje, kur jisai atvirai neturētū gulėti, pradėjau jį vartyti. Nors šitą numerį buvau jau anksčiaus skaitęs, bet lyg nenoroms mano akys sustojo ant „Tėvynės varpū“; perskaičiau juos: autorius jųjū išmėtinėja redakcijai vėlininasi laikraščiū ir iš-randa, kad „tai dalykas nesuprantamas ir, tiesiog sakant, negalimas“. Teisybė, pamislyjau sau, kad Varpas turbūt vėlinasi, nėra ir an tankiai nereguliariskai jį gaudavau, kitā sykį kokiū du mėnesiu vėliau, nei, rodos, turėjau gauti. Bet aš vis negalėjau žinoti, keno didesnė kaltė: ar redakcijos, kad pasivėlina atspausti, ar kontrabandninko, kad nepasiskubina per rubežių pargabenti, ar ant galo abiejū pusių. Da sykį pamislyjau: gal but, kad Varpas vėlinasi, kad tai negerai, gal but, kad už tai ir redakcija dikčiai kalta. . . . Teip bemislyjant atsirado pas mane noras perversti visus išėjusius N.Nr. Varpo 1894 m. (N. 1 — N. 10). Kada skaitai atskirū numerį, tai vienas numeris išrodo interesiūgas, kitā nuobodus, trečias nē šio nē to, ir tiek. Visai kita, jei išsyk peržiūrētum Varpā už

visus metus; tada tik aptūri įpudi en masse, tada tik gali pamatyti, kaip, ant delno visas geras ir silpnas laikraščio pusės. *Varpe* 1894 m. nekaltant jau apie jo vėlinimąsi, aš patėnyčiau gana daug negeistinų dalykų; ant jų aš ir norėčiau šį kartą redakcijos ir draugdirbių akį atkreipti. Gal kas pasakys, kad laikraščiu neišpuola išrodinėti savo silpnų pusių, taip sakant, patiam save kritikuoti. Aš laikau kitos pažūros: ne gėda savo silpnumus išpažinti ir išpažinti dar atvirai, jei tik yra tikras noras tuos silpnumus pataisyti; kur kas blogiausia matant savo silpnumus, slėpti juos ir nevengti jų. Prie to reikia atminti ir tai, kad *Varpas* išeina prie nepaprastų sąlygų: kad redakcija daugelio draugdirbių visai nepažįsta, ir kad darbas draugdirbių visai neapmokamas; kad šiejai dirba tiek, kiek pavelyja jų pačių darbas ir ant kiek jie yra doriskai priversti dirbti dėlėi simpatijos toms idėjoms, kurias gina *Varpas*. Kaip prie tokių sąlygų galima išrodyti laikraščio klaidas? Redakcija neparagins draugdirbio rašyti, nėra tai priguli nuo gero jo noro; redakcija nė neatstatys draugdirbio, jei tasai negana rupestingai dirba, negali nė naujo pakviesti... Pasilieka tikta atvira kritika. Taigi *Varpe* 1894 m. perdėm matoma stoka draugdirbių iš vienos pusės ir nepakaktinas rupestingumas jų — iš kitos. Kad nėra gana draugdirbių, aiškiai nurodo įžanginiai straipsniai; jie, rodos, visados turėtų liesti Lietuvos gyvenimą ir būti traktuojami rimtai; o dabar prašau perskaityti Nr. 9. straipsnį „Gardu, bet pertoli“. P. Joniškis prasimanė kritikuoti kokį Ulianovskį. Ulianovskis, mat, skaitė Kriokavos akademijoje referatą, kuriame išrodinėjo, kad baudžiamos buvo labai gera institucija — tikras išganymas žmonėms; kad baudžiamų nereikėjo naikinti, ir t. t. Kam prasimanė p. Joniškis kritikuoti svajojimus Ulianovskio, sunku suprasti. Jei paradoksaliskas nuomones kritikuoti tik delto, kad jos paradoksaliskas, tad galima būtų lengvai visą *Varpą* užversti kunig. Meščerskiu ir jo „Graždamu“ arba kokiu Komarovu ir jo „Svietu“. Tik ką toki paradoksalai gali interesuoti lietuvius? Jų baudžiamų Lietuvoj nesugražis, kad ir šimtai Ulianovskių jas girtų — tai jau nėra ką. Redakcija, matoma, patalpino šią straipsnį, ir dar tokioje garbingoje vietoje, tik delto, kad nieko geresnio neturėjo įžanginiam straipsniui to numerio.

Jaučiama taip pat didelė stoka korespondencijų. Randame jų, teisybė, NNr. 1, 3, 4, 6, 7, 9, V. 94 m.; bet tai vis žinėlės labai trumpos-striukos, o skaitlius jų, iš-viso imant, labai mažas. O žinios, pranešančios yvairius

faktus iš gyvenimo Lietuvos — ir liudnus ir sviesius — suteiktu dikiškai gyvumo, kurio teip trūksta. *Varpai*.

Nepritaklias draugdirbių apsirėiskia ir tame, kad laikraštį patenka ir toki straipsniai, kurių raison d'être niekaip negali suprasti. Pavyzdžiui paimsiu straipsnį „Itekme rasiavos pabaigos XVIII amžiaus ant didžios Prancūzų revoliucijos“, parašytą Julgjo Puišio (Nr. 2 V.). Delko tasai straipsnis tapo prisijustus, tai aiškus dalykas; p. Kupstas, mirus a. a. Puišui, užtikto taji rastelį ir, kad jisai neužsimestų, nusiuntė į redakciją; bet kam jisai tapo patalpintas, sunku suprasti. Straipsnis rašytas 89 m., matyt, ant atminimo sukakusiųjų 100 metų po Prancūzų revoliucijai, 89 metuose ir galėjo patilpti *Varpe*, bet tik ne *Varpe* 94 m.

Taip pat pagal manę netikęs ir straipsnis „Iš Bulgarijos gyvenimo“, patalpintas Nr. 8. Aš išrandu šią straipsnį per netikusį delto, kad autorius jo elgiasi su *Varpo* skaitytojais, lyg su kokiais vaikais. P. Girininkas, užsimanęs parodyti, delko Stambulov'as tipo priverstas atsitraukti nuo tarnystės, didesnę pusę straipsnio pašvenčia aiškinimui, kas tai yra absoliutiška monarchija, o kas respublika, ir tt.; kaip parlamentuose formuojasi partijos ir kaip jos kovoja tarpu savęs. Žodžiu sakant, Stambulov'ui numesti nuo tarnystės autorius minėtojo straipsnio pradeda ką tik nuo išvaymo Adomo su Jieva iš rojaus. Taip rašyti straipsnius galima tik į *Ukininką*. *Varpa* skaitybojui lyg nesmagu mokintis nuo p. Girininko a. b. c.

Dabar kelis žodžius apie nerupestingumą draugdirbių. Tasai nerupestingumas 94 m. tęsiasi per visus 10 numerių raudonu sidu; tasai nerupestingumas tiesiog *negalimas*; Paunsiame „Lietuvos istorija“; mes ją randame NNr. 1, 2, paskui didelė pauza, ir vėl NNr. 9 ir 10. Šita istorija su savo „Raisiais“ ir „Parusiais“, teisybė, rusa, nėra jos spausdinimas tęsiasi kad tik ne per 5 metus laikraityje (iš pradžios spausdinosi *Ukininke*); bet aš abejoju, ar ją kas skaito, — devanai ką vietą užima; būtų gerai užbaigti ją. O garbingas jos autorius tepasirupini parašyti jos tęsimą ir jos galą savo gabinetė r užbaigęs teprišiučia į redakciją; gal jis galima ją in toto spausdinti atskiroje krygoje; tada bus visai kas kitas. Toliaus paimkime straipsnį „Armėnų belletristai“. Tai yra labai gražiai parašytas ir iš-viso interesingas straipsnis; tik lygiu mastu spausdinimas jo yra negalimas; autorius jojo tartum tyčia užsimanė kankinti skaitytojus lyg kokiomis turturomis. Tik prašau pažiūrėti: pradžia Nr. 2, pauza, paskui Nr. 5, vėl pauza, Nr. 8, vėl pauza, ir

Nr. 10, — vis tai, lyg kokis, nektaras duodasi skaitytojams homeopatiškomis dozomis. Ioniai kaltė be abejojimo ne redakcijos, o tik autoriaus; straipsnis spausdinosi teip, kaip buvo atsiunčiamas. Reikia tik stebėtis, kaip p. A. ir B. turėjo kantrybės po tokį truputį ant syk rasiuoti, o antra, kaip jisai nesigaili denervuoti skaitytojus. Negerai ir „Kainas“ spausdinosi; jojo nebuvo N. 3, 6, ir 9; ant galo isibruko da ir tokia klaida, kad tasai straipsnelis, ką atspausdas Nr. 10 turėjo patilpti į N. 8 ir adyerniaį, — nedidelė klaidal! Bet ir čia ne tiek gali kaltinti redakciją, kiek autorių, kad nesiuočia viso darbo išsyk į redakciją, o tik dalimis.

Straipsnis „Vaisiai laisvos konkurencijos“, patalpintas Nr. 3, isrodo teip-pat nenžbaigtu; bet tęsimo sekanciuose numeriuose nėra; ar nepasieks šis straipsnis kokių 96 metų? ... Pamatysime.*)

Aš nurodziau ant silpnų pusių Varpo 94 m., ne be to, kad jisai neturėtų ir gerų pusių. Teip 94 m. V. p. labai apstinga dalis „Lietuviški laikraščiai“; interessingi, kaip ir kitais metais, pasiliko „Tėvynės Varpai“; gaila tik, kad keli tapo aplenkli. Gromatos is svetur teip-pat gana geros.

Padarysiu konkluziją. a) Man ding, kad už Varpo vėlinimasi ne tiek kalta redakcija, kiek draugdirbiai. b) Idant Varpas butų interessingesis, gyvesnis, reikia jam daugiaus rintų Lietuvos gyvenimą liečiančių įžanginių straipsnių; reikia teip-pat ir daugiaus korespondencijų. c) Idant laikraštis butų tvarkoje, o nepanėsėtų į koki jovalą, reikia, kad draugdirbiai siuntinėtų savo raštus in toto redakcijai, o ne po trupinėtų į kelis mėnesius.

Zmogutis.

*) Žiur. ant posl. šio numerio.

Red.

Tėvynės varpai.

Atsitikimas prisiegos naujam ciesaorini. Bažpyčia pavesta valdininkų šeimininkavimui. Lenkai, užsimanusi jie isgirst lietuvių bažnyčioje „džieu dobry“.

Apimant naujam ciesaorini sostą, visi valstijos gyventojai priversti yra prisiekt, kad teisiai tarnaus savo vyriausiam valdovui, nesigailės dėl jo nė kraujo, nė gyvasties, ir tt. Teip padaryta ir pastojus ciesaorium Mikalojui II. Lietuvoje žmonės prisiekė nelygiai: vienur lietuviškai, kitur maskoliškai, vienur si-ja suprato, kitur nieko nenumanė, kam, ką ir delko prisiekia. Tiek to su tuo kalbų sumaišymu. Aš pats ant užklašinų: ar prisiega, nors ir priverstą, tur suprast žmonės, ar tinka lietuviškoje katalikiškoje bažnyčioje maskoliška kalba, ar gal kas priverst kalbėt tokioje bažnyčioje maskoliškai — stačiai atsakyt nega-

lėčiau. Bet vis tik bučiau malonėjes, kad prisiega butų buvus atliktu lietuviškai. Bent gi tas bjaurus žodis (kad jis prasmegtu!) prisiegoje „donosit“, reiškiąs aiškiai, kokias pareigas siulo valstija savo gyventojams ir į ką juos nori paverst, lietuviškoje kalboje nebutų teip siurpulingai skambėjes. Nepamenu, ar tas pažadėjimas „donosit“ buvo ir senesnėse prisiegoose, ar jis pridėtas dabar tik prie paskutines.

Žinau sujungtą su paskutine prisiega atsitikimą, kuris pagal mano nuomonę paženklimumui tinka. Į vieną bažnyčią siauriniame gale Suv. gub. buvo susaukti ant prisiegos visi parapijonys. Paskirtoje valandoje bažnyčia jau buvo pilna žmonių, jau aplink didįjį altorių svaistinėjo vaitai, saltysiai, žemskiai, visoki *mingrum gentium* valdininkėliai, garsiai tarp savęs kalbėdami maskoliškai, tarytum kokioje valščiaus kanceliarijoje. Atėjo ant galo paviečio viršininko pagelbiniukas su prisiega. Tas, paleidęs visą balsą, pradėjo varinet is bažnyčios svetimų parapijų žmones namo, ispludo dar garsiau ties didžiuoju altorium vieną vaitą ar saltysių ir pats perskaitė žmonėms prisiega is maskolisko originalo, pirmiaus padaręs bažnyčioje tvarką. O kad prisiega tur klausantiejai atkartot žodis į žodi, tai tam pastatyti buvo is vietinės mokyklos vaikai, pataikantiejie mat maskoliškai. Na o kunigai ką? ar jų visai nebuvo? Buvo, ir dagi apsilikę su kamžomis. Bet, seimininkant valdininkui bažnyčioje, jie elgėsi teip tyliai, juog isrodė lyg „klapčiukai“, tarnaujantiejie valdininkui, atliekančiam sventimą. Valdininko aš visai nekaltinu. Kas yra seimininku bažnyčioje? Kunigas. Kas turi tiesą kalbėt bažnyčioje į susirinkusius žmones? Kunigas. Kas turi prilajyt tvarką bažnyčioje? Kunigas. Keno pareiga neprileist, idant bažnyčią nepaverstų kas į tvartą? Kunigo. Visuose reikaluose, sujungtuose su bažnyčia, be kunigo apseit negalima. Delko gi minėtoje bažnyčioje stojosi kitaip? Tokiu būdu ateis į bažnyčią žemskis ir, užsilipęs ant altoriaus laipsnių, perskaitys žmonėms pokcijos įsakymus; ateis antrakart ir is ambonijos pasakys pamokslą — galės tai daryt drąsiai, nes čia seimininkai bažnyčios prie to nesikiš. Ar šaip ar teip, vis tik nesmagus tai dalykas. O da arčiau, kad po tokių atsitikimų isgirsti šnektą: tai da gadynės! tai suristos kunigu rankos! tai ką daro vyriausybė! ir tt.

Annomet didelis turtas Gelgaudiskis (Suv. gub.) ant Nemuno krašto prigulėjo vokiečini Keudeliui. Tarp oficijalistų buvo vokiečiai ir lenkai. Nors tada gana tankiai girdėt buvo *Guten Morgen*, nors Keudelis buvo koliatorium katalikų bažnyčios, bet į vidurinius baž-

nyčios reikalus nieks nesikišo. Kada gi Gelgaidiškis tapo parduotas lenkams, tie-pat lenkai oficialistai padudo, lyg musės, ir nudžiugę, kad jau vieton *Guten Morgen* girdėt *dzień dobry*, užsimanė išgirst *dzień dobry* ir bažnyčioje. Prisikabino prie jaunojo kunigo už tai, kad jis neskaitęs prieš pamokslą evangelijos lenkiškai, o skaitęs tik lietuviškai, apskelbė kunigą litvomanu ir kaip toki pasironę skust. Kam būtų atėję į galvą, kad nuo amžių lietuviškoje parapijoje, kurioje nėra nė vienos žmogystos, nemokančios lietuviškai, prireiks skaityt evangeliją lenkiškai? Kiekvienas supras, kad čia sujūdino tą „evangeliją“ ne maldingumas, o tik pašėlimas keleto pramūsgalvių, neišsitenkančių greta su lietuviška kalba. Matote, jiems bažnyčia reikalinga tiktai dėl evangelijos! Visas šventimas sutalpintas tik evangelijoje! Evangelija turi vertę tiktai lenkiškai perskaityta, nors ją galima suprast ir kitoje kalboje! Ir kada tos evangelijos pašigedo! Kad teip Varšavoje keletas lietuvių nueitų pas kurios nors parapijos kunigą ir pareikalautų skaityt prieš pamokslą evangeliją teipos gi lietuviškai, tai 1) visi lenkai iš to juoktusi, o 2) kunigas tikrai nenorėtų dėl keleto žmogystų pridėt prie savo pareigų lietuviškų evangelijų ir verst visus lenkus jos klausyt, greičiau duotų rodą persiskaityt evangeliją patiemis suprantamoje kalboje. Gelgaidiškyje vienok nieks iš lenkų reikalavimo nesijuokė, ir atsirado kiti kunigai, kurie neparemė savo draugo ir pripažino lenkams teisybę. O vis tik bažnyčiai nepritinka žemintis prieš išdykėlių paikystę. Beje, reikia gerintis..... Kas žin, kad teip tie-pat lenkai pareikalautų lenkiškų pamokslų ir tt., ar nelaimėtų? Jug jie prileisti šeiminkant bažnyčioje.

Neužilgo kitoje bažnyčioje, esančioje Gelgaidiško kaimynystėje, kada kunigas per atlaidus perskaitė evangeliją lietuviškai, pradėjo sakyt pamokslą, vienas lenkas garsiai ištare bažnyčioje ant kunigo „bydlo“ (galvijus), o kiti lenkai jam pritarė — matote, nebuvo evangelija skaityta lenkiškai. O kiek panašių atsitikimų neužtėmytų yra! Kiek piktumo pasilieka širdyje, neišreikšto lupomis!

Situodu dalykų su „evangelija“, atsitikusiu ne kas-žin kada, o tik 1894 metuose, nors pasirodytų kam ir menkais, talpinu į kroniką. Galima juodu parodyt tiems lenkams, kurie negali itikėt, kad jų tautiečiai Lietuvoje da nesusipranta, da nenustygsta nekeršyję nekaliausiai net mūsų kalbai — net bažnyčioje prie jos kabinasi! —

Mano tėvas.

(L. K. Lazarevič'io, serbų rašytojo, apysakutė.
Vartė S. O. L.)

Turėjau tuokart aštuonis metus ir, žiaoma, negaliu visų mažmožių atsiminti; todėl apsakysiu tiktai tiek, kiek pats pamenu. Mano vyriansioji sesuo ir žino šiek-tiek apie tą atsitikimą; o jaunesnysis brolis nieko nemano. Aš ne kvailas jam apskiniėti. Ir motina pasakojo apie tai, man užaugus. Bet tėvas nė žodžio.

Jis, tai yra, mano tėvas, dėvėjo turkiškus drabužius. Aš gerai pamenu jo apsi-vilkimą. Raudonų šilkų *džemadana* (vėstės pavidalas) išsiuvinėtas kelioms eilėmis aukso vingelių; ant džemadano *čurčė*, žalios gelumbės švarkas. *Silafus* (šikškinė juosta ginklui prikabinti) papuostas aukso; už tos juostos užkistas pistalietas su elephanto arba šlapuolio kaulo rankena ir peilis su sidabro kriaunomis. Ant silafaus *tramčalas* (šikškinė juosta), kurio kutai iš kairės pusės nuleisti žemyn. Kelinės su šikšniais kutais ir platus batai pridengia lyg pusei baitai apantas kojas. Ant galvos kepurė, truputį ant šalies; rankose ilgas cibukas su gintaro mundstikiu; po juosta iš dešinės pusės užkistas kapšinkas, išrašytas aukso ir stiklo karieliukais. Vyras, kaip matote, net miela pažiūrėti!

Jo būdas — nors jis mano tėvas, bet kad jau pradėjau pasakoti, tai nebėr ką slėpti — buvo keistas, ypatingas.

Jis visada būdavo piktas ir mokėdavo tiktai liepti, o jei nepadarytum, ką jis liepė, — tad saugokis! Visada jis reikalaudavo, kad viskas būtų teip, kaip jam patinka, ir niekas negalėjo jam prieštarauti. Užpykęs plūsdavo ir keikdavo paskutiniaisiais žodžiais. O užpykdavo dėl mažiausio daiktelio. Būdavo susiraukia, kramto apatinę lūpą, raito dešinią usą, sutraukia antakius, o juodos akys net blizga. Prieik prie jo tuokart ir pasisakyk nemokėjęs lekcijų!

Aš nė pats nežinan, kodėl jo bijojau. Na, gerai, suduos jis man — kas iš to? Bet aš drebėdavau, kaip tik jis pažiūrėdavo į mane. Kaip tik žvilgterės į mane, ir imu drebėti, kaip apusės lapas, nė pats nežinan kodėl.

Juokdavosi jis labai retai, ir tai ne teip, kaip visi kiti. Pamenu — turėjo jis ant rankų mano jaunesnįjį brolių ir davė jam į rankutes savo laikrodį. O Džokica, kiek tik galėdamas, stengiasi įkisti jam į burną laikrodį ir rėkia, kaip tik įmanydamas, nes tėvas nenori prasižioti. Mudu su sesere leipstava juokais, bet ir tėvui, matyti, juokingai išrodo nes kairėji lūpų kertelė kelis kartus šiek-tiek prasišiepė ir odėlė aplink kairęją akį truputį

susitraukė — tai buvo labai retas atsitikimas. Teip jis juokdavosi tuomet, kada atsitikdavo kas nors, iš ko visi kiti trūkdavo juokais.

Dar pamenu, kas atsitiko, numirus mano dėdei, su kuriuo tėvas turėdavo bendrus reikalus ir kurį labai mylėjo. Tėtutė, motina, sesuo ir mės, vaikai, visi reikiame, verkiame, šaukiame, o tėvas tyli, tarytum jam tas visai nerūpi; nė asarėlės neišliejo, nė neatsiduso nė kartą. Tiktai nesant velionių iš namų, sukūtėjo apatinė jo lūpa; jis atsisliejo prie durų, pabalo kaip drobė, ir tyli . . .

Kartą pasakes kas nors, nors jam galvą kad klistą, nepermainys žodžio, nepermainys, nors paskum ir pats to gailėtusi.

Atsimenu, kaip jis išvarė tarną Proką. Buvo matyti, kad jis gailinosi teip padaręs ir kad jam gaila gero žmogaus, bet permainingi žodžio nepanorėjo. Tą Proką jis mylėjo labiau, nekaip visus kitus tarnus. Jis musė jį, kiek pamenu, tiktai vieną kartą už tat, kad tas užmairšo užkimšti kaip reikiant boselį, ir tokiu būdu išbėgo beveik visas kibiras vyno. Dangiaus nė kartą prie jo nė rankos nepritejo. Jam labai įtikėdavo tėvas, siūsdavo jį į sodžius pinigų ir visur, kur tik reikėjo. Ar žinote, už ką jį išvarė? Del nieką. Jis pamatė Proką „mėtant arelius.“ Ateina Proka per šventą Jurgį kroman ir nori sutarti ant ateinančių metų. Tėvas išėmė devynias dešimtis skatikų ir sako:

— Štai tavo alga! Tu man nebereikalingas, eik sau, susijieskok tokią vietą, kur galėtum, kiek norėdams, mėtyti arelius!

Proka užsitraukė ant akių kepurę, ėmė grandžiai verkti ir prašyti, kad jam dovanotų.

Sugraudino tas dalykas tėvą, aš gerai mačiau, bet gal jums rodos, kad tėvas dovanuoja? Dievą saugok! Išėmė tik iš kišenės da vieną raudonąjį ir padavė jam:

— Še, ir keliauk sveikas!

Proka išėjo, o jis gailėjosi išvaręs nė už šį nė už tą gerą darbininką.

Jis niekada nejuokaudavo nė su mumis, vaikais, nė su motina, nė su kitais. Ypatingiausiai jis elgdavosi su motina. Negalima pasakyti, kad jis, gink Dieve, būtų mušęs ją, kaip tai kartais esti pas žmones. Ne, to nebūdavo. Bet jis būdavo dėl jos visada šaltas, piktas, biaušesnis nekaip svetimas! O ji, vargšė, buvo gera, kaip angelas, rūpinosi juo, kaip pereklė višta savo viščiukais. Jei jis užgaudavo ją, ji tik skurdžiai apsiverk-davo. Beto, ji dar turėjo slėpti nšaras ir nuo jo ir nuo mūsų. Ji niekada niekur su juo n'eidavo, nė užsiminti nedrįsdavo, kad kur-nors ją nusivestų. Jis baisiai nenorėjo, kad motina maišytusi į jo pirklystę arba

kitokius jo reikalus. Bot vieną kartą sako ji tėvai:

— Dimitrai, kodėl tu neduodi Stansai „rakės?“ Jau greitai gausime naujės; kur-gi tu visą ją dėsi?

Kaip jis užpuls ant jos:

— Ar tu alkana; ar ką? Ar tau ko truksta? A? Pinigai pas taves! Jei tau jų pritrūks, pasakyk man. Bet į mano reikalus nesikišk!

Motina nutilo.

Ir su kitais jis mažai tekalbėjo. Kavinėje jis turėjo savo knopelę, ir tiktai su savo bliculiais kartais snekučiuodavo. Visų labiausiai jis gerbė kūmą Ulijoną. Buvo tai vienintelis žmogus, kuris galėjo jam sakyti, ką norėjo. Kartais tėvas net bijodavo jo.

Mus vaikus, kaip ir motina, jis mylėjo; apie tai negalima buvo abejoti. Bet apsi-eidavo su mumis labai aštriai. Negaliu atei-minti nė vieno tokio tarpo, kada jis būtų aiškiai parodęs savo meilę. Naktį užklo-davo jis mus, kada mės, būdavo nusispar-dome, neleisdavo eiti prie sulnio arba lai-pioti po medžius. Bet tą-patį daro ir kiti tėvai; tiktai kiti perka vaikams ir saldumynus ir auksuotus popierėlius ir guminius sviedi-nius*), kurie šokinėja augščiau medžių.

Į bažnyčią jis eidavo tik per šventą Jurgį, o į kavinę kas-dieną. Mės vakarienėjame, o jis pasijima pypkę, užsikiša už juostos kapsinką ir eina sau! Vasarą pareidavo apie devintą valandą, o žiemą ir ankščiau. Bet kartais atsitikdavo, kad ir vidurnaktis ateina, o jo kaip nėr, teip nėr. Tas dalykas baisiai vargindavo mano motiną ir seserį. (Tuokart aš da nežinojau, kas tai yra valkiotis po kavines). Iki jis nepareidavo, jiedvi niekad neužmigdavo, nors ir austi pradėtų. Sėdi ant lovų, neišdrįsta nė žvakės užsižibinti, nes jis baisiai pykdavo, radęs žvakę tebežibant. Vieną kartą pats girdėjau, kaip jis murmėjo parejęs vėlai namolei:

— Kam ta žvakė šituo laiku?

— Kad tau, Dimitrėli, smagiau būtų nusitaisyti. — atsakė motina.

— Ar-gi pats nemoku užsižibinti žvakės, ar gal pasigėręs ir nubegalėsiu surasti?

— Ne, Dimitrėli, — aiškino motina. — aš tik sakau . . .

— Ką tu sakai? Turbūt tu nori, kad kaimynams išrodytų, juog mūsų namuose yra šermens.

Jums rodos, kad jis teip istikrujų kalbėjo? Jam rūpės kaimynai! Jis tik norėjo, kad motina nematytų, kada jis pareina ir išeina, ir iš piktumo nė pats nežinojo, ką daręs.

*) sviedinys = шарик, Spielball.

Jisai norėjo, kad motina miegotų ir tuokart, kada ji visai nenorėjo miego, kad tik jis galėtų daryti, kas jam patinka, ar neturėtų nė kokio rūpesčio.

Gerdavo jis visai mažą ir tai tik vyną. O „rakės“ nė į burną neindavo, ir jei perkant reikdavo paraganti, tai tuoj išspaudavo ir susiraukdavo.

— Ka-gi jis veikdavo visą naktį kavinėje? — paklaūsate.

Taigi čia ir yra visa nelaimė! Kad jis būtų geres, tai da mažą būtų bėlos. Bet... ką čia kalbėti, patys pamatysite.

Toksai jo gyvenimas sutrumpino mano motinos amžį bent per pusę. Ji tik liedavo skurdžias asaras, bet pasiguosti nebuvo kam.

Vienu kartą sugrižo jis vėli namo. Niėko. Ant rytojaus teip-pat. Niėko. Staiga motina pasėrgėjo, kad laikrodėlio jis nebeteri. Persigandusi klausia jo:

— Dimitrėli, kur-gi tu dėjai laikrodį?

Jis susiraukė, nusigrėžė ir sako:

— Nusiūčiau Belgradan pataisytų.

— Jung jis gerai ėjo.

— Man rodos, aš ne aklas ir ne kurdėjas.

Man težinoti, ar mano laikrodėlis gerai eina ar negerai.

Ka-gi motinai daryti? Ji, žinoma, nutilo.

Girdžiu, ji paskum skandžiasi seserei:

— O, sunku! Viską jis praleis ir ant senatvės reikės svetimi marškiniai skalbti.

O vėl vieną kartą, apie dešimtą valandą sugrišta jis iš kavinės. Ant galvos puiki Astrachanio avikailių kepurė, ant krūtinės aukso lenciūgėlis piršto storumo, po juosta pistalietas, auksu ir brangiais akmenimis apdarytas. Buvo matyti, kad jis labai geram ūpe.

Įėjęs, išsitraukė iš pajuostės laikrodį, būk tai norėdamas pažiūrėti, kelinta valanda.

— Ar jau gavai laikrodį? — paklausė motina. — Jau pataisytas?

— Pataisytas, — atsakė.

— Koks-gi čia tavo lenciūgėlis?

— Lenciūgėlis, kaip lenciūgėlis, — sako jis, bet meiliau balsu.

— Matau, — sako motina, — bet iškur ji gavai?

— Pirkau.

— O tą kepurę? Tokią kepurę mačiau tik Mičio, miesto kasieriaus.

— Ir kepurę pirkau.

— Ar jis tau pardavė?

— Pardavė.

— O kas čia per...?

Bet čia tėvas šnaira pažiūrėjo į motiną, ir jinau nutilo.

Tėvas ėmė vilktis. Žiurn išpo antklodės. Išsitraukė iš pajuostės mazgelį kumščios di-

dumo ir metė ant stalo. Mazgelis suskambejo; buvo jame vieni raudonieji.

— ...sako, — padėkl! — ir išėjo virtuvėn.

Motina pasijėmė mazgelį dviem pirštams, tarytum kokį baurų daiktą.

— Kam jie mums, — sako ji seserei, — tie pinigai? Tai prakeikti pinigai. Velnias juos išneš lygiai teip-pat, kaip ir atnešė!

Kita kart, pasakojo man motina, jis buvęs visai kitoks žmogus. Ir aš pats kaip per sapną pamenu, kad jis tankiai indavo mane ant kelių, kada aš buyau da visiskai mažas. Jis darydavo man svilpynes iš žilvičio ir indavo su savim į pievas, kuriose piandavo siena. Bet nuo to laiko, kaip jis susibičiuliavo su kasierium Mičiu, su Makavinės Krstu, aptiekorimi Albrechtu ir dar su keliais kitais, viskas persimainė ir visai kitaip apsivertė. Jis nuolat piktas, nekencia, jei kas jo klausinėja, tuoj atkirs:

— Žiūrėk savo darbo! Ar neturi ką veikt, ar ką?

Tikrai galima sakyti, kad jis ir pats gerai nusimane bauriai elgiąsis, bet jau, matyti, nelabasis ji buvo apstojęs ir neisleido iš savo naų.

Ir visgi, nors tūlam gal išrodyti juokiugai, vienok, tikrai imant, jis buvo geras žmogus. Tiek tiktai, kad...

Sykį grįžo jis namolei apyvėliai ir ne vienas. Motina labai nusistebėjo. Pėrėjo per kiemą, tyloms kalbėdami, paskumė įėjo arklidėn. Netrukus išgirdomę išjojęnt arkį, ir negalėjome suprasti, kas tai yra.

Kada jis netrukus įėjo triobon, aš ėmiau knarkti, mano sesuo teip-pat apsimetė mieganti. Tėvas pasakė: labas vakaras, ir nutilo. Ir jis tyli ir motina tyli, o aš vis laukiu, kas bus toliaus.

Pagaliaus motina sako:

— Išvedė juodžiuką?

— Išvedė, — atsakė jis.

Juoda vėl nutilo, tiktai kartais motina sniurksi, ir matau ją verkiant.

— Dimitrai, del Dievo švento meldžiu tavęs, prašau tavęs del vaikų, atsiskirk, mano mielas, nuo velnio. Kas su juo bičiuliauja, tas prapuls ir čia ir anoj pasaulėje. Stai pavyzdžiai Jovo, kortininkas. Toks buvo pirklys, o dabar to sulaukė, kad rankioja svetimus skudurus ir po kaimus pirkineja žydams kailius. Argi tau nebūtų gaila, kad aš ant senatvės turėčiau prašinėti dnoos, kad mūsų vaikams reiktų tarnauti pas svetimus žmones? ... ir ji ėmė raudoti.

Tėvas kaip suriks:

— Ką tu čia dabar išsimanei melsti manęs del vaikų ir apraudoti mane, kaip

kokį numirėlių! Ko čia dabar šerpi dėl kokios ten kumelpalaikės? Jei panorėsiu, rytoj dešimtį tokių nupirksiu!

Motina da labiau ėmė verkii:

— Žinan, Dimitrėli, balandėli tu mano. Bet tie galyžudžiai viską išplėš. Mes, balandėli, tas nelaimingas, prakeiktas kortas! Jūg tu žinai, kaip mės kruvini prakaita dirbome, iki užsidirbome galvai pastogė. Už ką gi mane turės išvaryti iš mano namų kokio ten paleistuvai?

— Kas gi tave varo?

— Tuo tarpu niekas dar nevaro, bet išvarys, jei tu nesiliausi teip elgesis! Tai darbas, paties Dievo prakeiktas.

— Jau šimtą kartų sakiau tau, kad nesakytum man pamokslų ir nerektum be kokios priežasties. Ar jau aš proto nebeturin, ir reikalinga man pati — globėja?

Vargšė motina nutilo ir dangiaus nebeverkė. Jos ašaros byrėjo į vidų ir gulė, kaip akmuo, ant širdies.

Laikas bėgo, o tėvas traukė toliaus tarp gyvenimą. Tankiai parsinešdavo jis pilnas kišenės aukso. Kaip lengvai pinigai ateidavo, taip pat lengvai ir pranykdavo. Tankiai pareidavo, jis ir be žiedų, be laikrodžio ir be silajaus, išrašyto silkais. Kartais parsinešdavo, po kelis laikrodžius ir žiedus. Vieną kartą parsinešė porą batų ir svarkus, kitą sykį — balną. Parsinešė sykį tuziną sidabrinų šaukštų. Viena kartą parvilkė visą boselį džiovintos žuvies. Vieną vakarą parsivedė juodąjį — tą patį, mūsų pačių juodąjį. Ant rytojams nupirko jam naujus pavalkus, sėkšnos kabą lygi kelių ir plaka arklį per kojas. Tėvas išikinkė juodąjį į vėžimėlį, pastatė prie kromos durų suolelį ir nuvažiavo per sodžius, net žiežėlės lekia iš po arkliaus kojų.

Mės jau buvome prie to viso priprate, tik motina vis verkė ir kankinosi. Bet kaip gi ji neverks ir nesikaukis? Mūsų pirklystė visai sustojė, darbininkai viens paskui kitą išsiskirstė. Viskas ėjo teip, kaip užkelktuose namuose, o pinigai vis nyko ir nyko.

Tėvo bičiuliai ėmė pagaliaus vaikščioti ir mūsų namūs. Užsidarys, budavo, didžiamjam kambaryje, užsizibis keletą žvakių. Raudonieji skamba, dūmai rūksta, kortos plūza, o mūsų tarnas Stojanas tik taiso visą laiką jiems kavą (o ant rytojams rodo pinigus, kuriuos jis gavęs nuo svečių). O motina sėdi su mumis antram kambaryje, jos akys raudonos, veidas išbalęs, rankos liesos. Ji retkarčiais snibžda: „Dieve susimylėk ant mūsų!“

Tėvas visai atprato nuo namų. Visa laiką jisai tylėdavo ir niekada nežūrėdavo

motinai į akis. Mūs, vaikus, neglabosėiudavo ir nebardavo. Vis taikstosi iš namų išeiti. Tiktai pinigų duodavo mums, kiek tik mės norėjom. Jei mums reikėjo nusipirkti kokį pašelį, jis duodavo tiek, kad galima buvo visas tuzinas nusipirkti. Valgini pirkdavo geriausius daiktus. Mano drabužiai buvo geriausi visoj mokykloje. O man visgi sunku būdavo, pažūrėjis į motiną ir sesorį. Jiedvi tarytum pasonejo, išblyško, nuolat užsitrūpinusios, ir nullūdusios. Jiedvi niekur nebevaikščiodavo, net per „Slavos“ t. y. mūsų namų patrono svente, vargu galima buvo nuvest jiedvi bažnyčion. Bet ir pas mus mōters beveik neateidavo. Ateidavo tik vyrai ir tai tik „valkatos“, kaip vadino juos motina.

Mūsų kromas beveik visai nustojo pirkliavės.

— Išisiu aš čia, — sako tėvas — par-davinėtų žmonėms už penkgrasį indigo! Tam yra žydai. Motina negali nė žodžio tarti. Jis sako:

— Klausyk, aš su tavim serbiškai kalbū. Jei tu nors išsizitosi apie tai, aš rasiu sau kitus namus ir persikelsin ten. O tu čia sakyk sau pamokslus, kam nori. Išidėk tai į galvą.

O ji vis tyli, vargšė. Tik matomai nyksta, kaip žvakė, ir vis melėziasi.

— Dieve, neapleisk mūsų!

Dabar pamatysite, kas iš to išėjo.

Vieną kartą naktį atėjo jie visi pas mus. Su jais atėjo dar koks Pero Zelenbačas, kuris pirkliavo kiaulėmis ir vedavo reikalus su Vengrų Pestu. Jo usai buvo nusmailinti, kaip ylos, plaukai per vidurį perskirti, ant skruostų užleisti bakenbardai. Jis buvo riebus ir kresnas. Kepurė ant šalies, ant krūtinės lenciugėlis toks pat, kaip kitą kartą buvo mano tėvo. Žiedas ant piršto teip žibėjo, net akys mērkesi. Jis vaikščiojo virtuliuodamas į visas puses, kalbėjo balsiai, dusliai, ir visą laiką juokėsi savo mažoms žalioms akutėmis.

Stai jie atėjo. Stojanas tuojau nubėgo kavos taisytą.

Užsizibino keturias žvakes. Dūmai pakilo, kaip iš kamino. Jie geria kavą, tyli, kaip turkai, tiktai slama kortos ir skamba raudonieji.

Buvo tai baisi naktis!

Mės su motina užsidarėme kitam kambaryje. Nė ji, nė sesuo jau nebeverkė dangiaus. Jų veidai buvo nuilę, akys įdubusios ir žiūrėjo lyg persigandusios.

Tėvas buvo kelis kartus atbėgęs į mūsų kambarį. Jis visai buvo apapylęs prakaitu. Stovi atsilapojęs džemadaną, atsisegiojęs marškinius, net plaukai matyti ant krūtinės, ir pats susiraukęs, kaip turkas.

— Duok dar! — sako motinai.

Ji tyli, kaip akmuo, atidaro skrynią ir duoda jam sanjā raudonųjų, o jis juos dedas į skepetaitę. Jis žiūri nelyginant koks beprotis į salį, mindžiodamas kojomis ant vietos lygiai taip, kaip aš, kad draugai laukia manęs ant lauko, iki sesuo attrieks priešpiečiams duonos. Jis patma pinigų, palenkia galvą į salį ir išeina, kalbėdamas sau: „Tiktai tuos“, „tiktai tuos“! Apie trečią valandą po pusiaunaktį atbėgo jis, bene penktą kartą į mūsų kambarį.

— Duok! — sako motinai, o jo veidas juodas, kaip žemė. Motina priėjo prie skryniąs ir man ji buvo, kaip drebėjo jos kojos. Tuokart pamaniau išpo antklodes, kaip tėvas sudrebėjo ir atsirėmė į sieną.

— Greičiau, — sako motinai ir slūstosi prakaitą nuo veido.

Motina duoda jam.

— Duok viską! — sako jis.

— Paskatiniai dešimtis raudonųjų! — atsakė motina. Bet tai nebėmavo balsas, nebuvo nė snibždėjimas, bet kas žin, kas, panašus į paskutinį mirstančio žmogaus atsidusimą.

Jis pasigriebė pinigų ir išbėgo iš kambario.

Motina pargrūvo, nuleipusi pas skrynią. Sesuo suriko. Aš šokau iš lovos, Džokica taip pat išsoko. Visi apstojome ją ir bučiuodami rankas kalbėjoje: „mama, mamyte!“

Ji padėjo ranką ant mano galvos ir kas žin ką susnibždėjo.

Paskum ji atsikėlė, užžibino šakalį ir uždėgė lemputę prieš Sv. Jurgio paveikslą.

— Eime, vaikeliai, pasiimelsime, kad Dievas mus išgelbėtų iš nelaimės. — Jos balsas skambėjo, kaip varpas, o akys blizgėjo, kaip dangaus žvaigždės. Mės pribėgome prie paveikslo ir atsiklaupėme prieš jį, o Džokica atsiklaupė prieš motinos, atgręžė į ją savo veidą, persizegnojo ir balsiai sukalbėjo, vargas, puse „Tėve mūsų“, nes tik tiek temokėjo. Paskum jis vėl persizegnojo, pabučiavo motinai ranką ir ėmė žiūrėti į ją. Iš jos akių riedėjo ašaros. Ji žiūrėjo į paveikslą ir į dangų. Ten, augstai, buvo kas žin, kas, ką ji matė; ten buvo jos Dievas, į kurį ji žiūrėjo, ir kursai matė ją. Ant jos veido atsimumė palaima, ir man pasirodė, kad Dievo ranka ją laubaina, Sventasis šypsosi, o gyvatė po jo kojomis dvesia. Paskum akys man aptemo, aš prisiglaudžiau prie jos drabužių ir kairės rankos, kuria ji mane pritūrėjo. ir atkartojau tukstantį kartų: — Dieve, tu matai mano mamą. Dieve, susimylėk ant tėvelio! — O paskum nė pats nežinau, kodėl

pridėjau: — Dieve, užmušk tą Zelenbač'ą! — Ilgai mės taip meldėmės.

Paskum motina atsikėlė, pasistojo ant suolelio ir pabučiavo Sventąjį. Sesuo taip pat padarė, o paskum ir mus pakėlė. Ir mudu su Džokica pabučiavo Sventąjį. Pagaliaus motina pajėmė surjėlę sudžiūvusią vosilką, kurios buvo užkistos už paveikslo, idėjo į ją į stiklą su syentintu vandeniu, ir kas žin ką snibždėdama, žegnojo jomis kambarį. Vėliaus, ji atidarė tyliai duris, ant pirštų galų priėjo prie didžiojo kambario durų ir peržegnojo jas vosilkomis.

Kaip man tuokart buvo lengva ant širdies, kokį jaučiau ramumą! Nieko panašaus dabar nebegaliu jausti.

Ką tik spėjo motina peržegnoti didžiojo kambario duris, tuoj ėmė ten rėkauti. Nieko negalima buvo suprasti, tik Zelenbač'as rėkė visa gerkle:

— Kas gal mane priversti da lošti? Kas?

Paskum vėl buvo girdėti neškus riksmas ir barmis. Pagaliaus išgirdome, kad atsidarė durys, girdime riksmus ir žmonių žingsnius.

Bet tėvas n'ėjo į kambarį. Mės bereikalo jo laukėme. Jau išaiso, mudu su Džokica užmigo, o jo vis da nebuvo.

* * *

Kada aš pabudau, saulė jau buvo augstai. Aš buvau labai nuvargęs, bet nebegalėjau užmigti. Atsikėliau.

Viskas išrodė keistai ir liūdnei.

Lauke viskas tylu. Sviesa puola pro atvirą langą, o prie paveikslo tebedreha žiburėlio ugnelė. Motina ir sesuo išblyskusios, kaip drobė. Jų akys šlapios, veidai lyg vaškiniški; jos graižo rankas, vaikščioja ant pirštų galų ir nieko nebekalba, tik snibžda maldos žodžius. Mės nepusytėdavome, nieks mūsų nepaklausia, ar mės nealkani, motina nebesiūnčia mūsų mokyklon.

— Kas tai? — klausiau savęs. — Ar mūsų namuose numirėlis, ar galbūt dėdė sugrįžo ir vėl reikia jis laidoti?

Staiga krūptelėjan, nes atsiminiau, kas buvo perėitą naktį, ir nenoromis susnibždėjau: „Dieve, susimylėk ant tėvelio!“ ir paskum „Dieve, užmuški Zelenbač'ą!“

Apsihvian ir išėjau iš kambario. Netyčia priėjau prie didžiojo kambario durų; bet tuojan turėjau sustoti, nes pajutau, kad motina nusitvėrė mane už rankos.

Aš atsigrėžiau, bet ji nieko nepasakė, pridėjo tik pirštą prie lūpų; paskum privėdė mane prie durų, kurios vedė kieman ir tenai paleido. Motina vėl sugrįžo triobon, o aš stovėjau prie durų. Žiūrėjau į ją nesuprasdamas, kas čia yra.

Paskum vėl prisistartinau ant pirštų galų prie didžiojo kambario ir prisiglaudžiau prie rakto skylutės.

Ziūriu.

Yidury kambario stovi stalas. Aplinkui jį visai sustumdytos kedės; dvi ar tris paverttos. Ant grindų išmėtyta daugybė kortų, sumindžiota ir sveikų cigarų, sudaužytas puodžiukas; iš po vienos kortos blizga raudonasis, staltiesė beveik lyg pusei nutraukta nuo stalo. Ant stalo išblaskytos kortos, apversti puodeliai, cigargaliai ir pelenai. Tępat keletas dykų torielių, tiktai ant vieno guli krūva pelenų iš pypkės. Ant vienos kedės už stalo, nusigrėžęs nuo durų sėdi tėvas. Jis pasirėmęs ant alkunių, susiėmęs rankomis galvą, ir nesijudina.

Aš žiūrėjau apyilgiai, o jis kad nors krustelėtų. Mačiau tiktai, kaip sunkiai kvėpavo jo krūtinė. Man mairsėsi galvoje visokios negeros mintys. Pats nežinau, kodėl, bet man rodėsi, kad jis numiręs, ir aš stebėjau, kaip numirėlis gali kvėpuoti. Paskum man rodėsi, kad jo ranka iš popierio, ir kad jis negali ją suduoti, ir kiti tokie niekniekiai.

Dievas žino, kaip ilgai būčiau žiūrėjęs pro skylutę, kad vėl nebūtų prisilietusi motinos ranka. Motina nė žodžio man nesakė, parodė tik savo meilioms akimis ant durų.

Pats nežinau, kodėl staiga nusijėmęs kepurę pabučiavau motinai ranką ir išbėgau laukan.

Buvo sėstadienis.

Kada išėjau ant gatvės, visas išrodė labai paprastai; kiekvienas dirbo savo darbą. Sodiečiai buvo atvežę ant turgaus duonos ir daržovių. Pirkliai žiūrėjo į maišus ir čiupinėjo ėriukus. Policijantas iš visos gerklės rėkė, rodydamas vežimams vietą. Vaikai vogė vyšnias. Rastininkas vaikščiojo gatvėmis ir rėkė, kad varytų nuo gatvių kiaules.

Vienas žmogelis, ištraukęs iš pakuros kepsni, rėkė:

— Šilta kepsnis, prašom! — o girtas Jovo vartėsi liūgyne.

— Ar jūsų kromas uždarytas? — užklūsė manęs, eidamas pro šalį, sinvejas Ignas.

— Uždarytas! — atsakiau.

— Ar neserga Dimitras?

— Ne, — atsakiau.

— Ar kur išėjo?

— Į laukus išėjo. — atsakiau ir nubėgau atgal į kiemą.

Ten jau buvo du mano draugai, kuriuodu mokintojas buvo atsiumptęs paklaustų, kodėl aš nebuvau mokykloje.

Dabar tik atsiminiau, kad man reikėjo eiti mokyklon. Pasijėmiau knygas bei riekelę duonos ir žiūrėjau tai į motiną, tai į draugus.

— Pasakykite, vaikučiai, ponui mokintojui, kad Mikutis negalėjo ateiti mokyklon — jis turėjo kitą darbą.

Kas darėsi pas mus namieše tuo laiku, kada aš buvau mokykloje, nežinau... nors, teisybę sakant, žinau, nes parejęs namo atradau viską tokiam pat padėjime: kokiam buvau palikęs iseidamas. Motina su sesere sėdėjo nuleidusios ant kelių rankas. Džokica siautė ant kiemo. Jis pėriso katei prie uodegos puodelį ir džiaugėsi, kad ji šokinėja.

Darbininkai siuvosi ar taisėsi savo kambariye svarkus, o Stojanas užgriuvo ant sienos ir balsiai knarkė.

Tėvas tebesėdėjo, nepasijudines iš vietos.

Jau seniai skambino vakarienes. Diena jau baigėsi, o mūsų sirdise buvo da tamsiau, sunkiau, baisiau.

Aš atsisėdau ant slenksčio ir pasiėmiau mokslo vadovėlį. Bet neskaiciau jo. Pro langą mačiau išblyksusį motinos veidą, berymantį ant nulysusios rankos. Kas žin kas užė man galvą, ir nė kiek nebegalėjau protuoti.

Staiga sugirzdėjo durys. Motina atsoko nuo lango. Aš krūptelėjau. Durys nuo didžiojo kambario atsidarė ir ant slenksčio pasirodė tėvas.

Užsitraukė ant kaktos kepurę, ūsai nusvirė žemyn, veidas pajudavęs ir pasėnęs. Bet akys, akys! Nė kokio panašumo į tas, kurios pirma būdavo. Apsiblaususios, įdubusios, pusiau primerktos — tik vartosi pamažėli ir žiūri, kaip kokios kvaitės, nieko neįješko, nieko neįmano. Tik lyg dykūna kokia pro jas matyti, kaip pro žiūronus su sudaužytais stiklais. Ant veido matyti toks liūdapas ir toks meilus syptelėjimas, kokio seniaus niekada nebūdavo. Taip syposjosi mano dėdė, priimdamas paskutinį kartą prieš mirtį švenč sakramenta.

Tėvas pamaži pėrėjo per priemenę, atidarė duris į mūsų kambarį, pažiūrėjo ir, nieko nepasakęs, vėl uždarė, išėjo ant gatvės ir išlėto patraukė pas kumą Uljoną.

Vėliaus pasakojo man Tamosius, Uljono sūnus, kad mano tėvas su jo tėvu nžsidarė vienam kambariye ir ilgai apie kas žin ką šnokėjo. Paskum atnešę jiems popierio ir rnsalo; juodu kas žin ką rasę, dėję antspaudus ir t. t. Bet kas jai buvo — nieks niekad nepatirs. Buvo jau pusė desimtos, ir mės visi jau gulėjome, tik viena motina tebesėdėjo, padėjusi rankas ant kelių ir įspyrusi be kokios minties į žvakės liepsną akis.

Sugirzdėjo kiemo vartai. Motina bežiūrint užgesino žvakę ir atsigulė ant levos.

Man teip sirdis plakė po atklode, tarytum kas kufelį į krūtinę mūsą.

Atsidarė durys ir įėjo tėvas. Jis pėrėjo du-kart per kambarį, paskui neažsižibindamas žvakės, nusitaisė ir atsigužė. Da ilgai girdėjau, kaip jis vartėsi lovoje. Pagaliaus užmigau.

Nežinau, kiek laiko miegojau. Pagaliaus pabudau, pajutęs ant kaktos nesuprantamą drėgnumą. Praverčiau akis ir ėmiau dairytis po kambarį. Pilnatis šviečia tiesiai į langus, o jo spinduoliai puola ant motinos veido. Jos akys užmerktos, veidus lyg sunkiai sergachio ligonio, o krūtine nevienodai kyepuoja. Ties ja stovi mano tėvas. Įspyrė į ją akis ir nesijudina. Nė ilgai trukęs prieėjo prie mūsų lovelės. Žiūrė į mus visus, žiūrė į mūsų seserį. Paskui atsistojo vidury kambario, apsidairė aplinkui ir susnibzdėjo.

— Miega! — ir pats krūptelėjo nuo to snibzdėjimo, ir stovi, kaip akmuo, vidury kambario. Ilgai jis taip stovėjo, visai nesijudindamas iš vietos, tik mačiau, kaip blizgėjo jo akys, žiūrint į mus arba į motiną.

O mės gulime, nė nemirksime.

Tada jis atsargiai, ant pirstų galų, nenuleisdamas akių nuo mūsų lovų, prieėjo prie sienos, ant kurios kabėjo ginklai, pasijėmė apdarytą sidabru pistalieta, pasikišo po skvernu, užsitraukė ant akių kepurę, ir greitai, smarkiai žengdamas išėjo laukan.

Ka-tik užsidarė durys, tuoj atsikėlė motina. Paskui ją atsikėlė ir sesuo — kaip kokios dvasios.

Motina greitai prisiartinė prie durų; sesuo ėjo paskui ją.

— Pasilik su vaikais! — snipstelėjo motina ir išėjo ant kiemo.

Aš išsokau ir teipgi bėgau prie durų.

Sesuo pagavo mane už rankos, bet aš išsitraukiau ir tariau:

— Pasilik prie vaikų!

Isbėgęs iš namų, susilenkęs prisitaikščiau, prie tvoros: vysnių ir tvoros pridengtas, prislinkau prie sulinio ir prisiglaudžiau už jo.

Naktis buvo miiki! Dangus giedrus, mėnulis šviečia, oras gražus, šaltokas — nė balselio negirdėti.

Pamačiau tėvą: jis pažiūrėjo į dirbamąjį kambarį ir vėl nuėjo tolyn. Pagaliaus, atsistojo klėties prieduryje ir išsitraukė pistalieta.

Bet toj pačioj valandėlėje, nežinau iš kur atsirado prieš jį motina.

Vargšas išsigando. Įspyrė į ją akis ir nūbalo.

— Dimitrai, brolau, valdove mano, kas tau į galvą atėjo?

Tėvas krūptelėjo. Jis stovėjo kaip stiebas, išsigandęs žiūrėjo į motiną, o jo balsas suskambėjo lyg sudužęs varpas:

— Eik, Mariute, palik mane. Aš prapuoles!

— Kaip gi tu prapuoles, valdove mano, Dievas su tavim! Ka tu kalbi?

— Aš viską praleidau! — tarė jis ir išskėtė rankas.

— Jug tai viskas tavo paties buvo.

Tėvas atsitraukė per vieną žingsnį atgal ir pažiūrėjo į motiną.

— Teip viską — viską!

— Tai kas gi? atsakė motina.

— Arkli!

— Kūmelpalaikę, ne arkli.

— Ir pievą!

— Tokia ton pievą!

Jis prisiartinė prie motinos, pažiūrėjo į ją, akis, tarytum norėdamas kiaurai perverti. O ji stovi, kaip sventa!

— Ir namus! — tarė jis ir užsidengė akis.

— Tai kas is to? Kad tik pats būtum gyvas ir sveikas.

— Mariute!

— Dimitrai!

— Ka tu sakai, Mariute?

— Aš sakau: tegul Dievas sergti tave ir mūsų vaikus. Ne namai ir ne pievą mus maitino, bet tu — vienintelis mūsų tėvas! Mės, nė vienos dienos nebadausime, iki tu būsi su mumis.

Tėvas pasilenkė ir padėjo ranką motinai ant peties.

— Mariute, — pradėjo jis, — ar gi tu?

— Jis nepabaigė kalbos, užsidengė rankovę akis ir nutilo.

Motina pajėmė jį už rankos.

— Kad mudu susidėjova, nieko neturėjova, kaip tik drabužį ir ludus, o dabar garbė Dievui, pilni namai.

Mačiau, kaip iš po tėvo rankovės riedėjo asaros ir blizgėjo prieš mėnulio spinduolius.

— Tu, turbūt, užmiršai, kad ant mūsų augsio yra daugybė juodųjų riešutėlių.

— Teisybė, — tarė tėvas švelniu, kaip silkas, balsu.

Jis nusishostė rankovę akis ir nuleido ranką.

— O šitas monisto is raudonųjų, kam jis man? Kam jis dykai stovės? Puink ji pradziai.

— Nusipirksime už jį duonos.

— O mės patys sėniai, ar kg? Ir mės sveiki, ir mūsų vaikeliai sveiki. Melsime Dievą ir dirbsime.

— Kaip geri žmonės!

— Jug tu ne koks dykaduonis? Tavo rankų nemainyčiau ant visų Belgrado lobininkų turty, nors jis būtų du-kart turtingesnis, kaip dabar.

— Prasigyvesiva ir nusipirksiva namus.

— Ir jie nekeiks manęs, po mano mirties. Kiek laiko aš jų nebemačiau!

— Eiva, pamatysi! — atsakė motina ir pajėmė jį, kaip mažą vaiką, už rankos.

Bežiūrint ir aš atsiradau kambaryje.

Ka-tik, spėjau pasakyti sėšerei: gulk! ir užsikloti galva antklode, kaip juodu įėjo abu į vidų, ir tuo pačiu tarpu išgirdome varpų gausmus. Aiskiai skambėjo jie nakties tylumoje, sujudindami mūsų dvasią. Ir kaip vėjas nupučia sausas šakutes, taip tie gausmai nuvesė mūsų vargus ir bėdas . . .

— Suneli, kelkis, eime bažnycion!

Pernai Didžiamjam Belgrado daržė mačiau Pero Zalenbačą. Jis buvo apsilkęs arestantų drabužiais ir skaldė šakalius . . .

Nenuoramos — Ruožai iš lietuvių gyvenimo.

II.

Kiti sako, kad tiktai begėdis klausosi, kas dedasi už sienos; aš pridursiu, nors ir begėdžiu palikdamas, kad kartais verta ne tiktai paklausyti, bet ir išgirstus dalykus užrašyti, dar stenografiskai, jei galima užrašyti! Taip aš ir padariau. „— Nugi, nu, lietuvių Nenuorama, parodyk gi mums savo rastus be priekalbos! gal viso praviso vieni plepalai?“ — sakys tulas nekantrus skaitytojas. Palaukite, meldžiami! Viską nuo galo turin pradėti: kas nori, tegul klauso; nė vieno netempiu už ausų; kas nenori, kaip sau nori.

Nelabai seniai atsidurian viauliuose dėl savo reikalų ir apsigyvenan, žinoma, žydiskam viesbutyje. Kambarelis nedidelis: sienos plonos, viskas girdėti, kas už sienos dedasi. Parėidavau savo viesbutin vėlai vakarais; bet kad ir labai nuvargęs užmigti negalėdavau, kankinamas blakių ir kitokių gyvų sutvėrimų žydiskų viesbutių. Vieną vakarą, eidamas namo, pasiėjčiau nuo savo pažįstamo rusų desimtą numerį laikraščio „Russkoje Bogatstvo“, idant beskaitant ne taip ilgai būtų vartytis nuo vieno sono ant kito, jei negalėčiau užmigti. Reikia pasakyti, kad viskas dėjosi neilgai trukus po numirimo Aleksandro III. Miestas buvo pilnas judėjimo: visur buvo prisiekę naujam carui; visur tarp rusų buvo girdėti pašigalėjimo kalbos apie senąjį ir spėjimai apie tai, kas, kaip virs dabar. Parėjęs namo, pradėjau vartyti paimtasias knygas ir apsisitojau ant straipsnio N. Michalovskio „Literatūra ir gyvenimas“. Straipsnyje buvo kritika pažiūrų kokio ten struvės apie ateitį kapitalizmo Rusijoje; bet kas man puolė į akis, — tai vienas prilyginimas iš ruminų gyvenimo Vengrijoje, kuriame rašytojas rodė, kaip persekiojimas vienos tautos ki-

tos tautos pagimdo nacionaliskus idealus pačioj persekiojamoje tautoje. Michalovskis savo prilyginime da sutirštino dažus, sakydamas: įsivaizdysime sau, kad ruminų persekioja vengrai ne tiktai dalykuose spandos, vietinės savivaldystės, užstojimo savo reikalų parlamente, bet ir vartojime prigimtos kalbos šventime, mokiniame jaunaomenės ir tt. Ir štai ant tokios dirvos iš vienos pusės išauga idealai savistovės suvienytos Ruminijos arba mažiausiai plačios savivaldystės Vengrijos ruminų, iš antrosios — ruminų patrioto, karsai. — ar lobininkas ar elgėta, ar bajoras ar piemuo, — pirmučiausiai turi atminti, kad jis yra ruminas. Šitie idealai gali būti išvystyti visokioje formoje rasterybės, pradedant nuo moksliskų straipsnių ir baigiant lyrika . . .

Tos eilutės apie ruminus Vengrijoje sukėlė mano galvoje yvairias mintis apie simtakart bjauresnį dabarykštį padėjimą Lietuvos ir apie jos ateitį prie šios permainos Rusijoje. Taip bemastydamas, girdžiu koridore skambėjimą pentinų, varstymą salymo kambario durų ir rusiskus balsus. — „Ai, sunkus mūsų nusidėjimai! *Pub!* kaip nuvargau šiandien, Ivan Petrovič, užrašinėdamas prisiekusius *žmogius*. Ar neismesinė po mažiute?“ — „Kodėl ne, Piotr Ivanovič! reikia liept atnešti. — „Ei, Mausa, butelį valytosios ir užkanūni silkė, pataisyta kaip visad!“

Neilgai trukus išgirdau skambtelėjimą stiklelių ir tolesnę šneką. — „Nu, kaipgi eina prisiekimas, Piotr Ivanovič! ar be priepuolių?“ — „Kite eina, tiktai šiandien man kažin kokį popierį įkiso kisenėn!“ — Taip? O man rašo iš Panevėžio, kad ten vienam pristovni — kokiam Sabuninai — blogai nuvėjo.“ — „Sakyk! Kas-gi ten galėjo atsitikti, Ivan Petrovič?“ — „Man rašo, kad tas Sabuninas atvažiavęs į Klovonių miestelį jau gerai išigėręs ir susitikęs klebonijoje su dvarininku, Karpju, ant kurio jau seniai sirdį tarėjo. Sabuninas, atsisėdęs netoliausiai nuo Karpio, pradėjo anam papieroso dūmus į akis leisti. Karpis susuko, kad čia ne karčiama, idant pristovas galėtų taip nepatogiai elgtis. Pristovas pradėjo sunkti visus apilinkui buvusius į liudinikus, kad Karpis jį užgauna, pildant jam tarnystės pareigas; ant to Karpis, išėjęs ant kiemo, suankė visus žmones, klausdamas, ar jie pasirašys ant telegramos, kad pristovas girtas ir bjauriai apsieina prie prisiekimo? Žmonės sutiko pasirašyti ir telegrama apie netikusį pristovo pasielgimą prie prisiekimo buvo išsiųsta general-gubernatoriui.“ — „Kas žin, kodėl tiesiai general-gubernatoriui?“ — „Buktai dėl to, kad Kauno gubernatoriūs Sabuniną labai užstoja ir nebaudžia.“ — „Sakyk Tamista! budelis žino, kokšai Sabuninas? Jeigu

tas, kur Svėksnoj buvo, tai uėr ką stebėtisi: anas trinksmą be triuksmo padarys!“ — „Nu?“ — „O kaip?! aš nekalbū apie iminėjimą dovanų. Kas be ko: visi esame kalti, — visiems pereina dėl vaikūčių ant pienpalaikio: bėt anas yra tikras „deržimorda“ plėšikas ir galvažudys“ — „Kas-žin? gal ir tas pats. O kokį Tamistai, Piotr Ivanovič, popierį įkiso kišenėn?“ — „Da nežinau tikrai jo turinio, nes nebuvo laiko peržiūrėti. Dabar galėsime perškaityti, jeigu Tamistai malonu išgirsti, Ivan Petrovič!“ — „Skaitykite meldžiami.“ Po valandėlės išgirdau braskėjimą popierio ir balsą Piotr-Ivanovičio, skaitanti rusiskai sekantį straipsnį, kuri, beveik steno- grafiškai užsirašęs ir išvertęs mūsų kalbon, čionai paduodu „Varpo“ skaitytojams:

*Mintys vieno lietuviško žmogaus, gerai
relyjančio naujamjam carui.*

Caras Aleksandras III pasimirė. Europos laikraščiuose ir susirinkimuose valstijų per- dėtinių girdėti kalbos apie velionį kaip apie didį globėją pakajaus ir mylėtoją teisybės. Tiesa, kad nuo Europos karo Rusija buvo apsergėta, bet viduje nebuvo pakajaus, nes visi svetimi gaivalai, labiausiai lietuviai, buvo slėgiami neišpasakytai. Jeigu velionis tikrai mylėjo teisybę, tai jisai nėjoku budu negalėjo jos rasti, apsiaustas ganjos veidmainių, tarp kurių Pobiedonoscev'as užima įzemiausią vietą: tasai žmogėdra naudojosi iš didelio prisirišimo savo viešpačio prie stačiatikystės ir pynė bjauriausias žabangas visiems ne-stačiatikiams. Visa rusiška Vyresnybė lyg paskutinio laiko buvo apimta lyg kokia cerkvomanija-popomanija! Ar bus dabar galas tai linkmei? ar mes turim laukti da aršesnių persekio- jimų?! Žvilgterėsime į pirmutinį aktą naujojo caro Mikalojaus II, į manifestą! Tenai tarp kitų dalykų yra prižadėta rūpintis laime visų savo valdomųjų. Jeigu carui tikrai rūpės laimė jo valdomųjų, tai jisai pirmučiausiai turės pripažinti laisvę saužinės, laisvę spau- dos visokioms kalboms jo viešpatystės, pa- statyti tiesdavystę ir tiesdarystę ant tvirtų pamatų teisybės, idant administracija ir poli- cija negalėtų pagriebti ir į kalinį įmesti kiek- vieną žmogų be sudo nusprendimo; ant galo duoti plačią sauvaldystę visoms šalims vieš- patystės ir praplatinti apšvietimą ko-labiausiai. Taip suprantame savo laimę mes, lietuviai. Ar išsipildys mūsų lukesčiai, žinoma, laikas parodys. Dabar galimą tikėtai spėti apie at- eitį. Reikia pasakyti, kad tie spėjimai ne- vienodi: vieni, nežinrnt ant viršuje minėtų manifesto žodžių, pasivremdami ant caro tele- gramos į svenčiausiąjį synodą, taria, kad per- sekiojimai svetimtaučių Rusijoje bus, kaip

buvo, kiti, prie kurių ir aš priguliū, laukia permainų vidurinėje politikoje viešpatystės svetimiems gaivalams ant labo. Istorija mi- nėtiosios telegramos tokia: teip vadinamas svenčiausias synodas, prisiekęs Mikaloju II, nusiuntė telegramą carui, išreikšdamas jam karščiausią gailėstį ir širdgėlą. Dėlei mirimo tėvo, ir-gi prašydama, idant jaunas viešpats, sekdamas pėdomis dievobaimingo tėvo, rūpin- tūsi pirmučiausiai stačiatikių bažnyčia, o paskui tėvyne. Ant tos telegramos caras at- siliepė: „širdingai dėkavoju šanariams sven- čiausiojo synodo už išreikštus man jausmus ir gailėstį valandoje teip didžio nulindimo. Kąštai mylėdamas savo mirusįjį tėvą ir sek- damas jo pėdomis, aš atiduosiu visas savo spėkas ant tarnavimo brangiai tėvynei ir stačiatikiškai bažnyčiai.“ Ant šitos telegramos atsiremdami, tūli skeptikai spėja, kad per- sekiojimai svetimųjų gaivalų nepasiliaus. Man rodosi, kad galima atrasti skirtumą tarp sy- nodo telegramos ir atsiliepimo caro ant jos. Synodas prašo pirmučiausiai rūpintis stačia- tikių bažnyčia, o paskui tėvyne, o caras pri- žadą pirmiausiai rūpintis „brangia tėvyne“, o paskui stačiatikių bažnyčia, — rodosi, at- mindamas, kad Rusijoje gyvena ne vieni stačiatikiai, bet ir kiti (svetimi) gaivalai, kurių laimė ne stačiatikystėje, bet pripažinime jiems žmogiškų tiesų, idant galėtų dvasiskai lavintis. Gal čia tikėtai mano sapnas. Gal skeptikų mąstymuose daugians teisybės... Vienok aš xis da nenorin atsižadėti nuo savo optimizmo ir patvirtinimui jo privesiu čionai da vieną istoriską analogiją.

Jeigu mes gerai įsiveizdėsime į bėgi nau- josios rusų istorijos, pradėdant nuo viešpata- vimo Katrynos II, kada viešpatystės gyveni- mas, teip sakant, į vagą įėjo ir nebebuvo tolesnių siubavimų dinastijoje, tai pamatysime tame bėgyje atsikartojimą tų pačių periodų. Pusė viešpatavimo pirmutinio caro gana laisva, pilna visokių reformų; antrojoj pusėj savo vieš- patavimo tas pats caras mėginą susiaurinti duotas reformas. Visas viešpatavimas antrojo išsireiskia da didesniame susiaurime, per- kreipime pirmutinio caro duotų reformų. Tre- čias savo viešpatavimą teip pat pradėda vi- sokiomis reformomis, platinančiomis laisvės savo valdomųjų; toliaus tasias reformas pra- deda siaurinti, o ketvirtasis visai susiaurina ir iškreipia, ir tt. Dabar pridėsime tą mano schemą prie gyveimų visų rusiškų vies- pačių, pradėdami nuo Katrynos II. Katryna pradžioje savo viešpatavimo platino apšvietimą, duodama didelę laisvę spaudai, pati darbuoda- masi literariškai, sukveičia perdėtinius iš vi- sos viešpatystės, norėdama suteikti gerą ties- darystę ir tt.; bet antrojoj pusėje savo val-

dymo, matydama, kad duota laisvė pradeda judinti pavergtą baudžiaminkų luomą ir išsukia ant Uralo teip vadinamą Pugačiovo maištą, pradeda duotąją laisvę siaurinti, atitolindama nuo savęs visus progresyviškuosius draugdirbinius. Per visą trumpą laiką Povylo I valdymo viespatauja aršiausia reakcija, nes tas caras, nekęsdamas savo motinos ir matydamas baisias pasekmes sumisimo Prancuzijoje, norėjo viską perkreipti ir su saknimis išrauti, ką buvo įtaisius Katryna II. Aleksandras I vel pradėjo savo valdymą reformomis link apšvietimo ir būdo valdymo, priartindamas prie savęs Speranskį, žmogų žemos kilties su sviesioms pažūromis ant visų dalykų; bet antroje pusėje savo viespatavimo, po pergalingimo Napoleono I ir įkurimo teip vadinamos šventosios sandoros tarp Rusijos, Austrijos ir Prusų karalystės, caras, bijodamas laisvos minties ir žodžio, nuginsta reakcijoje, priartindamas prie savęs žinomą žmogėdrą Arakčiejevą. Aršiausia reakcija traukėsi per visą Mikalojaus I laiką. Tas caras, pradėjęs savo viespatavimą persekiojimu teip vadinamų dekabristų, iš paskutinos gina savo viršenybę, uždėdamas smarkiausią cenzurą ant visų knygų ir laikraščių, visai susiaurindamas apšvietimą, padėdamas Austrijai suvaldyti sukilusius už savo laisvę Vengrus. Aleksandras II pradeda savo viespatavimą reformomis, numėsdamas baudžiavą, aštrią cenzuros jungą, praplatindamas apšvietimą, dubdamas kitoms gubernijoms savvaldytę, įvesdamas naujus sudus. Paskui, matydamas, juog ne visos to reformų medžio šakos auga ir ataugas leidžia pagal jo norą, caras pradėjo siaurinti pirmiaus duotas institucijas, persekioti visus radikaliskus gaivalus, kurie norėjo, kad jis keliautų vis tolyn reformų keliu. Toje kovoje su radikaliskaisiais savo viespatystės gaivalais caras ir galą gavo. Aleksandas III varė toliaus pradėtą tėvo kovą, visai susiaurindamas ir iškreipdamas jo duotas institucijas, siaurindamas apšvietimą, iškeldamas bajoriją ir popas ir reikalaudamas sūrusinimo visų svetimųjų viespatystės gaivalų. — Dabar pagal kitą analogiją Mikalojui II reikėtų pradėti savo viespatavimą reformomis, palengvinančiomis valdomųjų gyvenimą. Pirmiausiai reikėtų prašalinti Pobiedonoscev'ą, tą įkyptoją visokių nelaimingų projektų ant galvos svetimiems gaivalams, paskui apgarsinti visuotiną amaistiją politiškai nušidėjusiems. Pada mes numanysime, kad naujas caras pradeda savo viespatavimą meilės darbais, ir galėsime ramiai laukti tolesių žingsnių ant labo visuomenei.

Tokiais žygiais ant labo lietuviškai visuomenei turėtų būti: 1. Leidimas lietuviškos spaudos visokiomis raidėmis. 2. Atmainos

apsvietimo dalykuose: a) įvedimas visose lietuviškų gubernijų mokyklose lietuviškos kalbos, kaip svarbausio dalyko; b) paskyrimas lietuvių mokytojų mūsų krašte, c) reikalavimas nuo visų mokytojų mokėjimo grynus lietuviškos kalbos, d) padidinimas skaitlians mokyklų, e) įtaisymas mokyklų žemdirbystės, pramonitų ir amatų, f) atidengimas Vilniuje išnaujo universiteto. 3. Permainos sude ir administracijoje: a) pripažinimas tiesų lietuviškai kalbai, padnodant visokius prasymus, skundus ir kitokius officialiskus žmonių atsisaukimus į sudą ir administraciją, b) reikalavimas nuo visų tarnaujančiųjų valdininkų Lietuvoje mokėjimo grynus lietuviškos kalbos. 4. Permainos ekonomiskoje politikoje: a) leidimas lietuviams žemę pirkti be jokių prasymų, b) palengvinimas to pirkimo per įrengimą tikro kredito atskiroms žmogystoms ir kuponams, c) įrengimas ir praplatinimas smulkaus kredito mažiems amatninkams, žemdirbiams ir pramonininkams, d) pertaisymas visų mokesčių į progresyviškai augantį mokestį nuo kasmetinės naudos. 5. Leidimas steigti visokias draugystes, turinčias labdariškus, literariškus ir ekonomiskus siekius per faktą pristatymo savo įstatymų vietinei administracijai. 6. Ant galo davimas plačiausios savvaldytės lietuviškoms gubernijoms."

— „Ir viskas. Pasirasė žmogus. Nu, kaip patinka tamistai, Ivan Petrovič, tas rastelis?“

„Sakyk, kur nuvažiavo? Čia jau mintis apie separatizmą! Tik tai kažin kas galėjo parašyti tą rastelį?“

„O kas daugiau, kad ne koksai samaris latvuo-lietuviškos partijos...“

„Iskur tik tai tiems vyrams atsiranda drasumas svajoti apie tokius neįspildomus daiktus!“

— „Balandėli mano brangiausias! Atvirai kalbant tarp mūsų argi tie jų svajojimai teip jau nepasiekiami? Kodel bulgarai galėjo pasiekti savo nacionaliskus idealus? Da mes patys jiems padėjome... Kodel mes reikiame, kad Galicijos lenkai spaudžia rusinus ir neduoda jiems tautiškai lavintis? Ant galo, kodel gali savotiškai gyventi mūsų pačių viespatystėje finai?“ „Bulgarus mes gynėme giminytės dėlei, kaipo baisiai spaudžiamus busurmanų. Lenkai taigi ir yra ta prakeikta sėkla, kuri išsidėjus slavėniškos idėjos, taiso visur intrigas. Jie ir Lietuvoje visus maišatis darė ir dabar daro. O kas labiausiai kėnigai ir vidutiniai bajorai! Kaip gi ant tokių priešginių ne rekti?! O kas link finų, tai jie istikro kėnigai mano akise, kuri valdzia turėtų išnaikinti, sulyginus Finlandiją su kitomis gubernijomis!“ — „Brezžia-

masis! vargiai tautistos žodžiuose bus teisybė. Ar mes geriausiai apseiname su lietuviais, kaip turkai su bulgarais, tai da didelis klausymas. Turkai, kad ir plėsdavo medgiskai bulgarus, bet nesimaišydavo į jų dvasiskus reikalus, nekliudydavo angimimo jų vaikų. O mes kaip apseiname su lietuviais? Uždraudėme literariškai vartoti jų kalbą, atimame bažnyčias su kraujo praliejimu, neduodame jiems auginti vaikų, kaip jie nori! Kas čionai administracijoje sėdi? Visoki perkritikai-persiverčiai, žmonės be gėdos ir be sąžinės, visoki „deržimordos“ ir plėšikai! Gėda ir atminus apie tai! O mes visur kaltiname lenkiškas intrigas. Patys kalti: neapykantą sėjame, neapykantą dagojame, ir toliaus dagojame, jeigu teip-pat darysime. Finai tautistos akise krislas, o mano akise pavyzdys, kurį turėtų sekti visos šalys viespatystės! Pažiūrėk tikrai tamista, kaip gražiai gyvena tie žmonės ant savo uolos, kokia tenai tvarka, kaip augstai stovi apsvietimas. Man rėdosi, kad ir Lietuva ar pirmiausia ar paskiausia įgys tokią-pat sauvaldystę, kaip Finlandija. Kolei to nebūs, tai mes čionai turėsime kovą be galo ir be krašto: „Be kovos, žinoma. Piotr Ivanovič, negalima apseiti! bet mokykla vis ištrauks lietuvius iš lenkiškai-kunigiškos įtekės ir surusins juos.“ „Kaip tautista, Ivan Petrovič, supranti surusinimą?“

„Kaip mokėjimą rusiškai kalbėti ir dvasiską prisirišimą prie Rusijos.“ „Kad mokykla išmokins *šėip-teip* rusiškai kalbėti, tai aš sutinku: bet vargiai įkvėps meilę ir prisirišimą prie Rusijos, dabarykšėioms sąlygoms gyvenimo viespataniant Lietuvoje! Kunigų įtekmė labai sumažėjo, bet įtekmė užrubežinės lietuviškos spaudos, kur talpinami kartais atžargariausi straipsniai prieš Rusiją, vis didinasi ir didinasi, nežlurint ant visų mūsų persekiojimų ir baudimų. Tamista tur būt nepažinti gerai lietuvių būdo: su lietuviu geruoju viską galima padaryti: jį apie pirštą apvynios, bus lėtas, kaip avinėlis; bet piktuoju nieko neįstaisysi! Jis ilgai kenčia žvairnuodamas; bet kada įnirsta, saugok Dieve nuo tokio priešininko! Jisai eina per ugnį ir vandenį, nesigailėdamas savo gyvasties! Toksai įnirtimas matyti jau dabar ir, kas svarbiausia, tarp jaunuomenės, auginamos rusiškoje dvasioje!“

„Argi būtų toki atkaklus tie „žmogusai“? Aš nelabai seniai čionai gyvenau; negalėjau galutinai pažinti jų.“ „Aš sakau, kad nėra geresnio draugo, drangiskai apseinant, ir piktesnio priešininko, erzinant juos. Mes savo 30-metiniu pasielgimu teip jiems įkirome, kad ir geriausiems mūsų užmanymams *dabar nebėtaiki, matydami visur šabangas ant savo galvos. Vienas dalykas bepalieku mums, jeigu*

norime pritraukti lietuvius prie savęs, pripažinti jiems tiesas atskiros tautos ir elgtisi bent teip, kaip elgiamės su vokiečiais, latviais, lenkais ir t. t.“ „Tokioms tautistos nuomonės! Bet, ar šėip mes šnekėsime ar kitaip, nieko sava šneкта neįstaisysime: kaip ant viršaus darys, teip ir bus padaryta, o mūsų darbas tikrai išpildyti: to-gi dėl išmeskim da po vieną, ir eisime į namus, nes jau vėlu ir metas ant sono virsti.“

Neilgai trukus mano kaimynai išėjo. skautbėjimus pentinų vis mažiaus ir mažiaus buvo girdėti, ant galo viskās nutilo, ir aš užuigau, benąstydamas, ar pripažins kada nors Rusija mums tiesas atskiros tautos... *Nenuoroma.*

Vaisiai laisvos konkurencijos.

(Pabaiga straipsnio patalpinto Nr. 3. Varpo 1894 metų.)

Mainai. Mainai gali būti tik esant privatiškai savasčiai ir pasiskirstymui užsiėmimų. Ten, kur trūso vaisiai priguli visai draugijai, mainai, pirklystė nebereikalinga. Šios galdynės ekonomiskame gyvenime mainai turi didelę vertę: mainai turi įtekmę ne tik ant pasidalinimo turty, bet ir ant pačios produkcijos. Produktų prekė yra svarbiausias ryšys, vienyjās ukius vienus su kitais. Šioj galdynėje linkmė produkcijos prigul nuo pirkinių prekių, o ne nuo draugijos reikalų.

Produktų prekės, prie sistėmos laisvos konkurencijos, priguli nuo dviejų faktoriu: 1mo *pasidulymo ir pareikalavymo produktų* ir 2o nuo *kaštų produkcijos drauge su vidutiniu pelnu iš suvartoto kapitalo.**

Pasidulymas ir pareikalavymas pirkinių turi svarbiausią įtekmę ant prekių; bet prekės niekad neatsitolina perdaug nuo kaštų produkcijos ir pelno iš tų kaštų. Tokiu būdu *nuo pasidulymo ir pareikalavymo priguli visų pirkinių prekės*, bet vienos jų – tik nuo pasidulymo ir pareikalavymo, o kitos ir nuo kaštų produkcijos su pelnu.

Kadangi didumas pareikalavymo nėra žinomas, todėl šios galdynės produkcija rymio ant rizikos ir spekuliacijos. Jeigu kokio nors pirkinio padirbdinta daugiau, nekaip jo reikia, tuomet prekės jo umai puola, įvyksta bankrotystės, kurios nualina ne tik producentus, bet, iš priežasties plačiai iškerojusio kredito, atsiliepia ir ant daugelio darbininkų ir spekuliacijų. Dėlto ir atseina, kad ekonomiskame gyvenime *taukiai žmogus turi atsukyti ir kentėti už tai, ką pats nėra padaręs.* Jeigu, pavyzdžiui, neuždėrės medvilnės (bovelna) Pie-

* Tikrasis principas socializmo reikalauja, kad prekės daiktų prigulėtų tik nuo trūso, o tas gali įvykti tik tada, kada žemė ir kapitalas iš privatiškų rankų pereis į rankas visos draugijos

tinėse Amerikos Valstijose arba, jeigu dėl kokių nors priežasčių, nebus galima atgabenti jų į Europą, tuomet Anglijoj, Prancūzijoje, Vokietijoje ir kitur visi darbininkai, ką perdirba medvilnes, lieka be darbo ir be duonos. Arba stai kits pavyzdys: fabrikantai, nežinodami nieko apie kits kitą, išsiunčia iš visų šalių į Ameriką pervirs silkinų ir aksominių pirkinų ir per tai padaro ten krizisą; tas krizisas atsiliepia, ir Europoje, kur teip pat įvyksta stagnacija. Kiekvienas išradimas, atpiginas produkciją kokio nors pirkinio, sumažina prekę daugelio atliekančių panasių pirkinų, sutrukdyta užsiėmimą spekuliantų ir darbininkų. Politiskas atsitikimas, daugi polytiški liežuvavimai vienu popierių kursą padidina, o kitų sumažina. Pastatymas kiekvieno naujo geležinkelio pabrangina sale gulinčius žemės plotus, triobas, fabrikus ir tt. Tokių pavyzdžių galima rasti tukstančius, ir kiekviens jų parodo, kad ekonomiskoj gyvenimo sferoje žmogaus darbai, pasielgimas ir jo likimas priguli nuo pasielgimo kitų. Ir jeigu drangijos institucijos nerėguliuoja tokį prigulėjimą, tuomet jis apsirėiskia kaipo skaudi naturaliska spēka, nuo kurios priguli neva žmogaus laisvė. Socialiskos spēkos (savastis, kapitalas, darbas, produkcija, konkurencija, pirklystė, kreditas), prie laisvos konkurencijos, vienam netikėtai suteikia didelius turtus, o kitus įstumia į didžiausią vargą.

Virsuje buvo pasakyta, kad laisva konkurencija, įgyvendinama monopolija, prieštafėja savo siekiamis. Dabar teipgi matyti jos prieštaravimas: priešindimasi reguliacijai socialiskų spēkų, laisva konkurencija paveda ekonomiska darbavimąsi ir žmogaus likimą aklam priepuolini (casus). O ten, kur vyrauja priepuolis, negali buti laisvės žmogaus, o per tai negalima nė mesti ant žmogaus kalčios už jo darbūs ir apsejimus. Dėlto, jeigu da negalima siam laike išvengti netikėtu ir negeistinų priepuolių ekonomiskame gyvenime, tai reikia nors nutaisyti socialiskas spēkas, idant blogi laisvos konkurencijos vaisiai slėgtų bent lygiai visas luomas ir nebutų teip skaudus, kaip dabar.

Organizacija tautos ukio, kame pasiulymas ir pareikalavimas yra regulatoriais prekių, regulatoriais dalybų, o podraug ir socialisko žmonių padėjimo, liudyja, kad socialiskas buvis yra toli nesubrendęs. Tokia organizacija nesutinka su šios galdynės teisybės reikalavimais, nes blogos pusės „pasiulymo ir pareikalavimo“ vienas draugijos luomas slėgia daugiau, kitas mažiau. Valdandiosios luomos iš to turi naudą arba kenksmą, o be-turčiai darbininkai per tai tik vargą kenčia: nes laisva konkurencija prilygina darbą pir-

kinui ir apseina su juo teip, kaip su pirkiniu. užmirdama, kad *darbas yra ypatingas pirkinys*. Naudotis iš darbo tai vadinas naudotis iš paties žmogaus, iš jo fiziškos intelektualiskos, doriskos ir socialiskos busenos. O tuo tarpu darbininkai, — paprastai pavargę, gyvena tik iš darbo ir neturi jokių kitų versmų užsidirbti duonai. Pardavėjai pirkinų, nupuolus prekėms, gali atidėti pardavimą savo pirkinų iki kitam sykiui, o darbininkai priversti yra parduoti savo darbą už visokią prekę ir sutikti ant visokių darbo sąlygų, per ką, pirkikas jo triuso įgauna didesnę valią ant darbininko. Pardavikas materialiskų pirkinų, norėdamas padidinti prekes, sumažina produkciją jų, ir pertai padidina pareikalavimą. O darbininkai, neturėdami tvirtų organizacijų ir didelių fondų, kovodami skyrinim, negali pabranginti savo darbo: kuo darbininkas būtų gyvas, belaukdamas pabrangstant savo darbo? Jis dėlto veik vienintėliai prigul nuo sandytojaus. Budami priversti dirbti labai ilgai, darbininkai ne tik neturi laiko lavintis dvasiškai, bet neturi nė atilsio nuo savo darbų. Koki tiesdavystė nepatru-pino darbo dienos, darbininkai tankiai neturėjo laiko nė išsimiegoti, kiek reikia sveikatai. Kaip kur (Vokietijoje, Prancūzijoje) darbininkai turi neva plačias politiskas tiesas, o tuo tarpu jie neturi laiko apsisviegti, lavintis dvasiškai ir su pilna samone naudotis iš savo politiskų tiesų. Ar tai čia ne prieštaravimas?!

Bloga įtekmė laisvos konkurencijos ant darbininkų luomos sutelkė darbininkus į koalicijas, organizacijas, kurios pradėjo sistematiškai kovoti su kapitalu. Vaisium tos kovos buvo išdavimas tam tikrą tiesų, kurios sumažino udynas darbo dienos, uždraudė mokėti darbą pirkiniais, privertė prašalinti kenkiančias sveikatai darbo sąlygas ir įsteigti prie didesnių darbaviečių (fabrikų) mokyklas. žinoma, šios galdynės fabriku tiesdavystė yra tik pirautiniu žingsniu išmintingos ir nuoseklios reguliacijos socialiskų spēkų, yra tai tik pradžia to darbo, kuriam lemta yra išsipildyti vis daugiau ir daugiau, sekant neisvengtinias tiesas ekonomisko ir dvasisko išsiplėtojimo.

Pagal Ivaniukov'a pardsė. J. Sidaras.

Kritika ir bibliografija

Gyvenimas Stepo Baudosio ir kiti naudingi skaitymai. (Ketvirta dalis „Siaulėniskio senelio“) su (16) paveikslėliais.

Toji knygutė susideda iš 18 skyrių, gražia kalba parašytą. Pirmuose 8 skyriuose Siaulėniskis senelis, atsisedęs nedėldienį po Morkio klevu, rodo vaikams tą 16 paveikslėlių ir pa-

sakoja apie gyvenimą girtuoklio Stepo Raudnosio: kaip tėvai jo, matys gerdami, ir jau jau pirmoje dienoje gyvenimo degtinės davė, kaip ir paskui siulydavo, kaip Stepukas paugėjęs jau pats į karčiamą nubėgdavo, kaip dirbti nemorėjo, kaip namus praleido, pavargo, turėjo eiti elgėtauti ir pugalios prigėrė „smirdančioje“ duobėje, mėšlo skystimų pilnoje. Likusiose skyrinose tas pats senelis ragina prie blaivystės, pasakodamas nelaimingus atsitikimus su girtuokliais, iš kurių vienas prigėrė, kitas buvo nušautas, o trečias tėvo namus uždegė ir buvo Siberijon išlabentas; ant galo skaito savo kla... toms laiskus vyskupo Valančianskio, yvairioms parapijoms žemaičių vyskupystės, kuriose jis ragina savo avies degtinės išsivadėti. Siekis tos knygutės ir pamokinimas, kurį iš jos gali semti skaitytojas, aiškus jau iš vieno aprašymo gyvenimo Raudnosio. Iš jo gražiai matyti, kaip negerai daro tėvai, kurie pratina prie degtinės mažus kūdikius, kurie paugėjusių nedraudžia nuo degtinės, nes tokiu būdu leidžia jiems tapti girtuokliais, niekam netikusiais. Autorius bereikalo taja viena apysaka nepasikakino, ir pridėjo savo „naudingus skaitymus“, o da blogiau tai, kad pačiame aprašyme gyvenimo Raudnosio pertankiai mini velnią. A visiška sutinku su autorium, kad nadinga yra kartais pagąsdinti nišmanėlius ir pragaru, bet su tuo reikia atsargiai apsieiti viena, kad išmintingesniejai gali išjuokti autorius tokių pasakų, o nišmanėliai -- rasti jose ne pamokinimą, bet apipakinimą, antra, nereikia to užmiršti, kad mes, tokiu būdu kitų dusias išvelnio nagų begelbėdami, saviškes velniamis teikiame, nes, jei jau pripažinstame velninius įstatus, tai turime ir to nepamiršti, kad pagal juos melagių dusios irgi velniamis turi tekti. -- na, o autoriai, kurie, patys nieko tikro nežinodami apie velnius ir pragarą, Jenda žmonėms į akis su tokioms pasakoms, yra ir kas daugiau, kaip melagiai. -- o pertai ir kandidatai į pragarą.

Rašytojui vertėjo, ašiem iš dviejų pasirinkti: arba utsidėjus gąsdinti žmones velniamis ir pragaru arba rašyti, tik apysaką apie Stepą Raudnosį. Autorius visai bereikalo iš apysakos misinį padarė. Norėdamas savo knygelei tikėjimo spalvą priteikti, per daug velnių prikaišiojo, daugelyje vietų pridėjo įvairių eilučių, kuriose menkomis eilėmis beveik žodis į žodį atkartotą „ta-pūt,“ „ka“ autorius gerai proza jau buvo pasakęs. Šventybės autorius jau taip toli nubrido, kad vienoje vietoje blaivystę dągi šventa pavadino. Paminėjęs velnins, Dieva, angelus, sargus, autorius neužmiršo nė Motinos Dievo. -- jai patalpino 9-tame knygutės skyryje eilėms surašytą giesmę „Pa-

dėkavonė Motinai švenčiansiai už blaivystę.“ Apie kitus „naudingus skaitymus“ nieko negalima pasakyti geriaus butų, kad jų visai nebutų, nėra jų vieta ne prie apysakos.

Žvilgtelkimo dabar į paveikslėlius, pieštas, kaip liudyja parašas ant jų, p. Žitkans. Aš į juos dirstelėjęs pirmiansia, pamisiųjau: kaip tai gerai, kad tos knygutės autorius pats piešti nemoka! Kad autorius butų pats tuos paveikslėlius piešęs, jūg nebutų iskontęs nepalipdes kokius keturis velnius su ilgu uodega. Ponas žitkus papiesė, kaip podziai. (kurios autorius bereikalo kumais vadina), gūni grįždami nuo krikšto, isvirto, kaip bobutės namie virintaja veišinasi, kaip Stepas girtas gūli ir sunes apie jį liubiasia, kaip jis karčiamoje soka: papiesė žydą, kurisai užraso ant sienos, kelintą stiklelį Stepas geria: o velnio suvisu nėra, ir labai gerai, kad nėra. Keli paveikslėliai, reikia pripažinti, nevisai misisekė. Taip, ant 9-to pusapio moteriškė mažai į moteriškę panaši: vietoj nosies, akių ir lupų tik bruksniai padaryti: kad ne parašas apačioje, tai nė nežinotum, kad tai moteriškė. Įžtai yra ir visai gerų, kaip štai bobutės virintajā geriančios (ant 6 pusl.), tėvai su Stepuku karčiamoje (ant 13 p.) Iš viso paveikslėliai neblogiaus. Baigiant kalbą apie tają knygutę, reikia pripažinti, kad jį, nežiurint ant nurodytų negerų pusių, geresnė už daugelį kitų knygučių ir verta prasiplatinimo.

Sėbraitis.

1. Lietuvos ukininkų kalendorius; 2. Tikrasis Lietuvos ukininkų kalendorius ir 3. Tikriausiasis Lietuvos uk. kalendorius 1895 metams.

Kalendoriskoji dalis visų tų trijų kalendorių, išskiriant tik saulės ir mėnesio tikėjimus ir mėnesio atmainas, matomai paimti iš vieno šaltinio. O matyti tai iš to, kad aptemimai saulės ir mėnesio 95 m. pačtos įstatymui ir oras, kurį paprastai kiekvienas statytojas kalendoriaus surašo pagal savo norą, visuose trijuose parašyti tais pačiais žodžiais, ir klaidos visose vienokios. Taip, surašyme prekymečių Suvalkų gub. nė vienam nėra paminėta Mariampolės, dėl ko užmiršo kone didžiausią ir svarbiausią Suvalkiškės Lietuvos miestą, o paminėjo Lindvinavą, kurio du surašyti prekymečiai ant teisybės nesunkn įspėti? Matyti, šaltinis, iš kurio visi medegų sėmė, negeras buvo. Už tai kas link saulės ir mėnesio tekėjimo ir mėnesio atmainų, nėra sutikimo. Piesa. „Liet. uk. kalendoriuje“ ir „Tikriausiam Liet. uk. kal.“ vienai parasyta, bet juodu abudu skiriasi nuo tikrojo Liet. uk. kal. Da su saulės ir mėnesio tekėjimu, kaip dėdama, toka juodu ir leidžiasi viename kalen-

doriuje anksčiau nei kitame tik ant keliolikas minutų; bet kur kas blogiau su mėnesio atmainomis: čion neretai ant visos paros skirtumą atrasi. Del ko tai taip atsitinka, sunku žinoti. Tik galima apie kalendoriškąją dalį pasakyti; pažinrėsime dabar į literatūros skyrį.

Pradedant kalbą apie tą dalį, pirmiausia turia paaiškinti, kad turinyje „Liet. uk. kal.“ ir „Tikriausiojo Liet. uk. kal.“ yra tik tas skirtumas, kad „tikriausiame“ vietoje dainos „Apie Lietuvos mergaičių darbus etc.“ pataipytą „Kražiečių atminčiai“, eilės paimtos iš „Vienybės“. Be to „tikriausiame“ nėra paaiškinimo „Apie kalendorių dvejopumą“ ir „Apžvalga“ apgarsinta ant priešpaskutinio puslapio, o „Liet. uk. kal.“ jina apgarsinta kone viduryje. Tokiu būdu „Tikriausiasis Liet. uk. kal.“ yra tik truputį permairytą antra laida „Liet. uk. kal.“, pertai viskas, kas bus sakyta žemiau apie vieną, bus sakyta drange ir apie kitą. „Tikrasis“ literališkoje savo dalyje skyriasi nuo anuodviejų, bet skirtumas pagal straipsnių dvasę beveik nematomas. Perskaitęs visus, nežinau nė katra labiau girti, visi lygūs. Pirmiausia apie dvynuosius. Yra juose trumpi išaiškinimai apie gamtą, kaip štai: I) „Is-kur išauga augmens“, gražus išaiškinimas, ką augmens ima iš oro, o ką iš žemės; II) „Kaip pasidaro migla“, truputį miglotas straipsnis. Autorius sako, kad migla yra tai sutirštėjęs arba susalęs garas, o pagal teisybę yra tai ne susalęs, tik atšalęs arba atausęs garas. III) „Kaip pasidaro rasa“ autorius irgi klaidžiai sako, kad „jeigu garas stipriau susala, tada persimaino į vandens lašus,“ o pagal teisybę tada būtų jau sniegas ar ledai; IV) „Kas tai yra debesys ir kaip pasidaro lietus,“ gerai parašytas straipsnis, tik autorius ir čion sako, kad lietus pasidaro tada, kada garas aukštai iškilęs susala, o ne atšala.

Ypačame kalendoriuje ir keli pusėtinai straipsniai apie ūkį, kaip štai: „Apie žemės arba dirvos išdirbimą“, „Ar javus geriau pjauti pjautuvu ar dalgiu“ ir „Kada javai yra pribrędę“. Toliau eina patriotiško turinio „šv. Kazimieras, Lietuvos patronas ir užtarytojas“, menkos vertės straipsnapalaikis. Daug geresnių yra „Apie tėvynės meilę“. Neblogas taip pat straipsnis „Amatų ir prekybės reikalingumas“. Taip pat gera ir apysaka „Itenka į staršinas“, kurioje aprašytas jau senas, o vis dar naujas pas mus klausymas apie tai, kad pas mus nė žmonės, bet degtinė renka valsciaus viršimukš. Tokio turinio apysakos da ilgai bus mums reikalingos. Iš belletristikos yra da „Pasaka del suaugusių vyrų“, nekokių verčios, ir „Močiutės pasaka del augančių vaikelių“, kur močiutė, pasekus pa-

saką apie katinėlį ir gaidelį, kurį lapė išnešė, prilygina prie lapės žydus ir maskolius, kurie mus skriaudžia. Piktiesni esą maskoliai, nes gydai tik turtus atima, o maskoliai, triusdami apie tikėjimo permairumą, „stumina, girdi, kvailius žmones į patį pragarą.“ Matyti, autorius priguli prie pragaro specialistų, nes kitaip jis būtų kitokias svarbesnes gudų nedorybės parodęs, o neišvažiavęs tik su vienu pragaru. Bet autorius nurodo ir katinėlį, kuris išgelbėsias mus, gaidelius, iš lapės nagų. Močiutė sako vaikams, kad maskoliai netranskia mūs į pragarą, nes „jau, girdi, randasi vyskupai ir kunigai, kurie kenčia už šv. mūsų tikėjimą.“ etc. Bepiga būtų, kad tai būtų teisybė... Jau, girdi, ir žmonės su didele baimė gabena maldų knygas. Jei tik toki katinėliai (supr. maldaknygės) gelbėtų mus nuo snėdimo, tai galėtume jau amžiną atilsį sau pasigiedoti. Bet to neprivalome, nes yra kitoks katinėlis, kurisai bėga mūsų gelbėti, ir tikrai išgelbės — tai apšvietimas, apie kurį autorius tos pasakėlės visai užmiršo.

Straipsnyje „Vyrai turėkitės“ autorius nurodo ant valdzios užmanymo įvesti „šiaurvakariniame krašte“ priverčiamą lankymą mokyklų, ir kalbina žmones, kada ateis apie tai apgarsinimas į valscius, kad reikalautų mokyklų lietuviškų, idant jose prigimtoje kalboje mokintų, idant mokintojai būtų lietuviai, kurie mokėtų mūsų kalbą, etc. Geras straipsnis. Be to yra minėtuose kalendoriuose dar „rodos“, kurių galėtų ir nebūti, nes verčios jos neturi. Liekti ant galo poezija. Kaip jau pirmiau sakytą, poezija abiejuose minėtuose kalendoriuose nevienokia. „Liet. uk. kalendoriuje yra „Daina apie Lietuvos mergaičių darbus ir jų apsiėjimus“, netikusios eilutės, kuriomis dainius atliudyja, kad apie betkokius niekus galima net 6 puslapius eilučių prirašyti. Vadina jis jose merginas „kvailoms ir beprotėms“ už tai, kad jos mėgsta rėdytis. Tiesa, piktinas daigtas per daug didelį prisirišimą prie parėdų, bet ką kalti skaitytojai kalendoriaus, kurie už kitų kaltę turi 6 puslapius netikusių eilių skaityti. Kur kas išmintingiau padarė jo tikrasis broliš „Tikriausiasis Liet. uk. kal.“ kuriame vietoje tos dainos pataipytos eilės „Kražiečių atminčiai“, nors suelikuotas ir prastai, bet užtai aprašo atsitikimą, kurisai aiškiai vyzdina skatytojų akims mūsų geradėjos, rusų vyriausybės, barbariškumą. Be šių eilių abiejuose kalendoriuose yra da paimtos iš „Ukininko“ 94m. eilės „Del ko man liudna, delko sopa sirdi?“ ir „Pakol jaunystė da mūs sirdis sildo.“

Dabar apie „Tikrąjį Liet. uk. kalendorių“, kuris poezija turtingesnis už anuoda. Jame

yra veik 4 eiluočiai darbai. Apie tris jų: „Žydų rauda“, „Kaip tai gražu būtų“ ir „Apuokas ir asilas“ nieko ypatingo negalima pasakyti -- pūsėtinos; užtai „Mes Lietuviai“ visos pėreina; jose be dviejų pirmutinių eilučių, kad „Mes ne Lenkai, ne Maskoliai, ne Vokiečiai ne Totoriai“ -- nė vienos teisingos nerasi. Jose autorius parodo, kad Lietuviai da stąbmeldžiais tebebdami jau buvo krikščionimis, kad dabar mes dorūs, teisingi, kad mūs alus gardus, kad barščiai skanus, kad grįčios erčios, kad dainos dailios ir tt., pakol ant galo pagyrums neprėina liepto gala, pakol neuztikrina, kad mes „mokši ir gudrybe ir prancuzus veik pavijom.“ Nesuprantu, kam tai teip ieteisiai girtis! Jug kiekvienam aišku, kad tai neteisybė, o da blogiaus tai, kad nevienas mulkis, tokias eiles perskaitęs, gali pamislyti, kad mums jau daugiau nieko nereikia, jnog jau viso pilni esame. Autoriui vietoje pasigyrimo vertėjo lindną teisybę aprašyti, pasakyti, kad pas mus daug pikto yra, kad moksk mes vos su totoriais tegalime susilyginti, etc. etc. Begirdamas lietuvių dorą ir teisingumą pons J. M., autorius tų eilių, pats savo pavyzdžiu parodė, kad lietuviai moka meluoti, ir tai da kaip meluoti!

Iš belletristikos yra „Rudens vakaras“, kuriame p. Žemaitė, autorė tos apysakos, ragina žmones prie skaitymo, simpatiskai vyzdindama tuos, kurie skaito. Tokios apysakos turi vertę. Pasakutė „Kaip Lietuvos kerdžins pateko prie dangaus vardu“ paimta iš „Ukininko“ 94 m. Iš gamtos tame kalendoriuje yra pūsėtinas išaiškinimas apie „Perkūniją.“ Iš yvairių straipsnių yra jame „Maskolių goradėjystės“, neblogai parašytas, ir „Žinios iš Seinų ir Kauno vyskupysčių“, straipsnelis paimtas ir „Vienybės“, kuriame baudžia atzagareivius kunigus, kurie visai stengiasi trukdinti darbas geresniųjų Lietuvos kunigų. Tiems, kurie mėgsta pajuckuoti, yra kalendoriuje ir „Juokai“, nors daugumas jų visai nejuokingi. Kiekvienas, pervertęs visą šį kalendorių, be abejo pasiges akiskų straipsnių, kurių visiskai nėra tame kalendoriuje, o čionais jie būtų didėi reikalingi. Apskritai kalbant, visiems kalendoriams negalima daug užnuetimų padaryti, nors jie galėtu ir daug geresni būti.

Sebraitis.

Keli žodžiai apie vieną dalelę „Tėvynės varpų“ Nr. 7. 1894 m.

Kam pasiseka „Varpą“ greičians sugriebti, tas, rasi, jau ir užmiršo, kas buvo parašyta 7-tame jo num pereinų metų. Tai-gi, norėdamas apie vieną daigtą išdėti ir savo mintis, visą tą vietą žiriu ištaisai atkartoti.

Tame numeryje „Tėvynės varpuose“ sia kas parašyta:

Beje, delko negirdėjo apie Kražius Leonas XIII? Jug tajė žinia prigulėjo pirmiausia jam, nes Kražiuose buvo tremimas katalikystės. Kud Leonas XIII būtų girdėjęs apie Kražius, tai tikrai nebūtu palaidės, bentgi tokioje formoje, pašutinės enciklikos, iš kurios gali džiaugtis tik tai, caras, patyres nelikėtuvi apie savo „augšta pajautimą teisingumo“, ir kud įsakyta katalikams absoliutiskai jo klausyti. O ka jus, nelaimingi Kražiečiai? Tikai, atsiras platesnė kritika minėtos enciklikos ir mūs laikraštyje, kaip laikraščiuose kitų tautų. Tūli vokiečių laikraščiai tą kritiką remia tiesiog ant atsitikimo Kražiuose.

Da vienas dalykas ganu nesmagus lietuviams. Popiežius rūpinasi apie 6000 gruzinų (Vien.), o nežino, kud yra keli milijonai lietuvių, geriausių ir skubriausių nešti aukas katalikystėi, o bent-gi visai neatskirtia mūs nuo lenkų (Vien.). Jau kud sekasi lietuviams tai sekasi!

Tai-gi gerbtinas Autorius skundžiasi, kad popiežiui nerūpi lietuviai, nors jie geriausi katalikai.

Ar istikryjų Leonui XIII lietuviai nerūpi? Kražių nusidavimas su minėtąja enciklika to nerodo, o da-gi i priešingą pusę liudija. Nes popiežius žinote Kražius žinojo. Nors Europos laikraščiai Kražius retas teminėjo, o „Osservatore Romano“ aprasė viską neblogiaus už „Varpą“ (Osservatore popiežiaus laikraštis). O pats Leonas XIII apie Kražius rasė laiską pačiam Aleksandruui III. Matyt, kad neperlabiausiai ji pagyrė už Kražius, jei Rusijos valdžiai buvo reikalinga tuojaus siųsti i Rymą Terespoliskį vyskupą Zerrą, idant tasai persnekėtų Sv. Tėvą, kad Rusijoje tikėjimo nepersekioja, o tiktai spaudžia politikuojančius lenkus. Zerr'as jų misijos nispildė. Da-gi Rymo laikraščiuose apsiskelbė atvažiavęs atlankyti apaštalių kapus (visitare limina apostolorum), kas vyskupams prisakyta atlikti kas kelinti metai. O Ryme pasklidę gandas, kad popiežius rengia smarkią encikliką ant Rusijos. Aš pats skaičiau laiske iš Rymo: „*Papa habet enciclicam contra gubernium Rusiacum et, quidem vehementem.*“ Tos enciklikos popiežius neislaido, bet už tai mums pelnė tą, kad jau prie Vatikano yra Rusijos plenipotentas ministras. Teisybė, tai da ne tikroji ambasada, bet jau didelis žingsnis i tą šalį. Da vienas toks žingsnis, ir Peterburge nebus Katalikiškosios Kolegijos, tai yra, nereikės vyskupams i Rymą rašyti per Peterburgą, kur cenzoriai, nesuprasdami katalikų teologiskos terminologijos, prie visko

kabinėjasi: kur gautus iš Rymo rastus skutinėja ir išskustus slūncia vyskupams, kur iškosia iš vyskupų rastų visas popiežiui reikalingiausias žinias apie dijecezijų stovį. . . O antra, nuo to sykiu valdžia pradėjo leisti vyskupus į Rymą. Su vienais metais, neskaitant Zerr'o, buvo trys: arciv. Kozłowski's, v. v. Beresniewicz'ia ir Symon'as. Kad tas neliko Lietuvai be naudos, tai netrukus bus matyt visiems valyka žinantiesiems. — As anaipol nesmi žinovas Vatikano politikos, todėl negaliu žinoti viso gero, kas pasidarė iš to, juog popiežius nerasė aštrios enciklikos, kokios leukai (matyt, ir p. Q. D. ir K.) tikėjosi. Žinau tiek tikrai, kiek iš laikraščių galima buvo patirti. Tai tik ir terašau, žinant, koks diplomatas Loonas XIII, da gali tikėtis, kad ir daugiau laimėjo, nors ir to jau gana dang, ypač, kad tai išgriebta nuo Rusijos. — O kita pusė atvertus, kas būtų pikto pasidare, jei toji enciklika būtų išėjus ir tokioje formoje, kokios geidauja „Tėvynės varpai“ *) . . . Tegul popiežius būtų išdejęs visas Rusijos nedorybes, tegul būtų visam svietui išpasakojęs Kražių, Kenstaičių nusidavimus, tegul būtų išdejęs stovį katalikystės Kauno ir Vilniaus dijecezijose, ir t. t. ir t. t. Europos laikraščiai būtų turėję keliems sykiams medegos apie ką rašyti, o mums iš to būtų buvusi tokia nauda, kaip medinėiui, įšovus meškai, kuri jį bežiurint nutvers į savo nagus. Su viena diena Peterburgo akademija uždaryta, Seinų dijecezija ir seminarija išnaikita, kunigams ritualų vietoje prisakyta vartoti „trebniškį“, pamokslų sakyti nevalia, pas ligonį kunigui nevalia važiuoti be leidimo vaito. Seminarijose klierikų nevalia lankyti Kaune daugiau kaip 60, Vilniuje 30. Tą viską jau senai mislyja padaryti, tikrai iki šiol da negalėjo, o tokiai progai parėjus, nežūrėtų ir tikrai to da neužtektų, kiltų gyvas trėmimas. Sakau, perskaicius augsčiaus minėtoms žodžius tam laiške iš Rymo, man smilktelėjo per širdį. Nors „Tėvynės varpai“ taip giria lietuvius už katalikiskumą, bet as nesitikiu, kad jie iškestų persekiojimą. Lietuvių svietiskoji inteligencija beveik visi indiferentistai mažų-mažiausiai, sulenkėjusieji bajorai beveik visai parsigyvenę belėbaudami, o kalmų žmonės . . . ? Su jais būtų ta pati, kaip su unitais. Neva nenoromis taptų pravoslavais, bet taptų, o antroji karta, nė nepasigęstų katalikystės, nė lietuvystės. Gal kunigai sulaukytų? Dievo duok, bet surišti

tokiais sunkiais panciais, ar gi galėtų laisvai judintis, o ant nelaimės. ir tarp jų atsirastų judosiu, kurie savo piktu pavyzdžiu tikrai palengvintų priešams darbą.

Tai gi, mat Gerbtinas Tamista! Popiežius apie Kražius žinojo ir tą žinia išmintingai sūnaudojo. Tad ir Lietuva jam rūpi, gal, nemažiaus už gruzinus. Nėr ko jiems pavydėti. Kas tai, kad mes iš lietuviškų laikraščių galime patirti, ką gero padaro popiežius, gruzinams, o nerandame to, ką padaro Lietuvai?! Ir kam mes nepildome savo pryvolių, o už tai paskui kaltiname popiežių? Man rodos, kad jei „Tėvynės varpuose“ atsiranda vietos daktų darbams, tai turėtų ištekti ir popiežiaus veikalams — tiems, ką lytisi mūs tėvynės.

Maloningas Rašytojau, giria „Varpe“ kad tikrai 11 sykių į metus tepasivėlini su savo straipsniais, bet as ne juokais malonėčiau, kad kartais visai nieko neparasytum į vietą tokio, kaip šitasai, apie kurį čia kalba, kurį tėskei į akis žmogui viso svieto garbėje laikomam už išmintį ir dorybę, prikimsęs tąjį straipsnį vienu neapmuislytu sakiniu. Butent rašai:

1. *Is kurios (t. y. enciklikos „Caritatio providentiaeque Nostrae) gul džiangtis tikrai carius. — Neperlabiausiai yra iš ko jam džiangtis, jei įstėmys, ką popiežius prisako jo pavaldiniams katalikams. Pirmiausiai juos graudena daboti savo tikėjimą ir da sako, kad tai capul hostalipnis. Kodėl tikrai Rusijos pavaldiniams taip smarkiai pėrsa? Delto kad jų valdžia nekenčia svetimų gaivalų ir juos rusifikuoja. — Tolians sako, kad 1882 m. esą sutarta su Rusijos vyriausybe, o tarp kitų sutarties punktu esą ir tas, kad vyskupams valia laisvai auklėti seminarijose pagal bažnyčios kanonus. Ar carui perskaicius sąžiniu nepriemena Kėlių ir visos kovos su vyskupais už padavimą seminarijų po valdžia pravoslavų direkcijos viršininkų? — Toliaus popiežius primena, kad jaunuomene, ypač mokyklose, tikėjimo mokintų kunigai. Čia daugiau carui pamokinimas, kaip vyskupams, nės tie paskiria kunigus prie gimnazijų, o valdžia juos gabena į Siberiją už neleidimą mokintinių į cerkves. — Ant galo rašo: *Reclissime porro feceritis praecavulo discrimina; si qua forte hinc in rebus instare videantur. O kad tai discrimina ne su kuo kitu, kaip su svietiskąja valdžia, ir kad ne iš vyskupų kaltės, tai matyt iš to, kad liepia ant minėtus sutarties punktu. Po to eina išmėtinėjimas tiesiog Rusijos valdžiai: *Talia nimium et discrimina abesse et convenientia bonu contingere non Poloniae tantummodo, sed cunctis, qui***

*) Manu, kad jiems būtų patikę, jei popiežius būtų išdejęs, kaip Rusija skriaudžia svietimus gaivalus, nės tikrai du dalyku galima arba tai išdėti arba ne išdėti. Tertium non datur. Išdejęs nepatiko, tai būtų patikę išdejęs.

sincera publice vel paritate duantur, gratum esse et optabile debet.

2. (Caras) patyres netiketui apie savo „augštą pajautimą teisingumą.“ — Aš nedrįsciau šiteip tyčiotis iš tų popiežiaus žodžių. Aleksandras III, turbūt, teisingai buvo tokiu. Kas tiesa, jam viešpatuojant pasidarė daug netaisybių, bet kas kita teisingumas abjektyviškasis, o kas kita subjektyviškasis. Žmogus gal turėti labai „augštą pajautimą teisingumo“, subjektyvišką, ir per menkumą savo proto nevieną nuskriausti. Su valdanciais tas ypač tankiai tirkasi. Teip, turbūt, buvo ir su Al. III, bent tokią jo charakteristiką rodo brošiūra *Nadžis „Car Aleksander III.“* Jei „Tėvynės varpu“ Rašytojas tur argumentus į priešingą pusę, malonu būtų jie rasti „Varpe“, nes Al. III jug siek tiek ir prie mūs istorijos prikibęs.

3. (Caras) patyres . . . *kad katalikams isakyla absoliutiškai jo klausyti.* — Ar tai popiežius tą liepia žodžiais: *Nē dubiletis ratas ipsas cum hac Apostolica Sede conventiones graviter quidem prudenterque appellare?* Mat, tamista, rasydamas, žinoki apie ką rašas: teip iki šjol visas svietas darydavo, arba nors pasakyk, kodėl „Tėvynės varpuose“ nersikia to pildyti.

4. (Popiežius) *neatskirja visai mūs nuo lenkų.* Iš kur Tamista tai patyrei. Iš žodžių: *genere, sermone . . . varium galētum numanyti, kad atskiria, jei genius ir sermo ima prasmėje kilimo ir kalbos.* O kad nieko nekalba apie lietuvių atgijimą, tai ar-gi stebėtina? Ar-gi mes galime norėti, kad ant žemės dangiaus nieko nevienam nerūpėtų, tikrai mūs kilimas? Teisybė, ta enciklika skirta ir lietuviams (bet tai tikrai mano privatiška nuomonė), ale apie kilimą neminėta dėl svarbių priežasčių, ypač, kad iš to nieko nebūtų buvę naudos katalikystei, o da, gal, ji lietuvių nė neapima. Aš esu priešingos mislies tikrai dėlto, kad Lietuva su visais rusais priguli prie lenkiškos provincijos. Mat katalikystė dalinasi į provincijas pagal viespatystės. Senovės lenkų viespatystė buvo „lenkų prōvijija“, ir turėjo vieną primą (primatem) Gniezno arcivyskūpą. Tos provincijos vyskūpams kalbėdams, popiežius nekalba apie tautos, o apie Bažnyčios reikalus. Ant galo, mes patys prisidėjame prie lenkų, todėl svetimi negal mūs skirti. Kaip syki patys atsiskirsime, tai ir popiežius pripažįs, kad mūs atsiskirta, o dabar da to nepadareme.

Juokai imtų, jei nebūtų liūdna, iš Tėvynės varpu,“ kaip jie tikisi, kad *atsiras platesnė kritika mištos enciklikos ir mūs laikraštyje.* Ar-gi ir pradėtieji išpradžių žodžiai ir yra „kritika“ (!) tikrai ne platesnė? P. B.

Iš Lietuvos.

Kėdainiai yra tai miestelis Kauno pav., abypusiai Nevėžos upės. Ant dešinės upės pusės guli didesnėji miestelio dalis. Prie pat miestelio į Nevėžą įbūkia trys nedidelės upės — Smilga, Datnyvka ir Abėla. Gana gražioje vietoje guli senas Kėdainių miestelis, išgrįstas su siauromis gatvėmis; tur ganėtinai mūrinių namų, tik bėda, kad nelabai svarūs. Yra dvi bažnyti katalikiški, viena mūrinė, vadinama „ara“, po kairės pusės Nevėžos, parapijos bažnyčia; kita medinė po dešinės Nevėžos pusės, viduryj miestelio, filija Jostvainių parapijos, ir miestelis šiaupus Nevėžos priguli prie Jostvainių parapijos.

Dar yra Kėdainiuose liuterių ir kalvinų bažnyčios; dvi cerkvi ir keliuos žydų iškaloš. Kalvinų bažnyčia labai graži, statė ją XVII amžiuje Radvilas, ir dabar skliape po ta bažnyčia galima jį matyti užbalsamuotą. Grabe jo idėtas kardas, su kurino jo tarnas jį užmasė. Tam skliape yra palaidotas kalvinų kunigas ir keletas Radvilo vaikų, visi jie užbalsamuoti. Vidury bažnyčios gražus, tur labai gražią sąkyklą ir Radvilų suolą. Kunigas atvažiuoja į ją dabar tik du sykiū ant metų. Kėdainių cerkvės — viena mažutė, statyta dar dėl pačios vieno Radvilo pravoslavės, o kita didesnė, pastatyta po 1864 metų. Pirmaj jinaį su degė! Kalba patys rusai, kad popas tyčia ją uždegęs: mat jam buvus permaža, nors ji visada taščia stovi, jei nesuvaro į ją karūmenės. Tas popas yra pirmas denuncijantas Kėdainiuose: mokėdamas lietuviškai ir lenkiškai, pats įleško žmonių, idant galėtų ištraukti koki žodi, kurį tuoj praneša vyresnybei. Dėlto nuo jo sergėkimės!

Visa pirklystė buvo pirma žydų rankose: amatininkai vėl žydai arba vokiečiai. Bet dabar treti metai kaip atidengė čia pirmą katalikišką kromą p. J. U. Gerai jam sekasi. Tatal matom iš to, kad padidino savo kromą. Antri metai baigiasi, kaip atidengė dvarininkai sudėjimą visokių daigtų, reikalingų ūkyje. Kad dar kas atdengtų kromą volaktinių pirkinių ir kromą su smulkiais pirkiniiais, kaip sugos, siūlai, adatos, tai ir neberokėtų par žydus eiti. Turgus esti antradieniais ir ketvirtadieniais, arklų — pirmadieniais. Ant turgų viskus pabrangsta. Jei atvažiuoja galžkečiu vokiotes iš Liepojanus su pintinėmis, tad perka jos sviestų, sūrius, viščiūkus ir kitus daiktus, skubindamos, kad nesusiyelintų ant antrės adynos po pietų ant vagzalo, — mat netur jos laiko derėtis.

Aplink Kėdainius užsodina žydai daugybę agurkų, veža juos iš čia ir į kitus miestus

gelžkelių; kita syk, kaip uždera, galima gauti po 12 skaitikų kaip apirką.

Pasivaikščiujimui yra čia gražus daržas aplink dvarą grovo Totlebeno, sulyg kuriu nuo miestelio bus nedaugiau, kaip vienas varstas.

Liūdna sakyti, kad aplink Kėdainius tautiško krutėjimo visai negalima matyti. Visi laiko save per lenkus. Daktarai yra 4, ir tik po kelis žodžius tomoka lietuviškai; jie sako, kad jiems gana to, nors žinau, kad aplinkiniuose kaimuose žmonės kalba lietuviškai. Bažnyčioje medinėje, kaip pernai kunigas pradėjo sakyti pamokslą lietuviškai, miestiečiai išėjo iš bažnyčios. Pastebėjan, kad, kur tik žmonės pametė lietuvišką kalbą, ten ir doros maža tarp jų atrasi. Delto Kėdainiuose ragysčių kur kas daugiau yra, negu kituose miesteliuose. — *Sirša.*

Iš Prūsų Lietuvos

Atsilankymas pas klaipeidiskius. — Kaip gyvena klaipeidiskiai; triobos, gyvuliniai padarai. — Kaip rėdosh vyriškiai ir moteriškosios? — Kaip kalba? — Apšvietimas ir budas klaipeidiskių. — Ką davė Prūsų Lietuviams vokiška kultūra ir ko jiems dabar reikia?

Pereitą vasarą man atsitaikė proga apsilankyti Prūsų Lietuvoje; aš jau seniai buvau norėjęs pamatyti Prūsų Lietuvą. Iki šiai vasarai teko man ne sykį buti Prūsijoje, bet susiečiau tik su lietuviais, miestuose gyvenančiais; sodlečių buvau visai nematęs. Lietuvių Prūsų Lietuvoje yra gana apšvietę, pagal oficialią statistiką skaitlius jų išnešę 150 tukstančių. Jau ne vieni metai, kaip Prūsų valdžia paėmė į savo globą šią 150 tukstančių lietuvių, veisdama per germanizaciją pakelti lietuvius ant augštesnio laipsnio kultūros (!!) Šioji germanizacija buvo vedama per paskutinius 50 metų sistematiškai yvairiu būdu: ir per mokyklas ir per kariuomenę ir per valdininkus, ir tt. Prūsų lietuvininkai, žemians kultūriškai stovėdami už vokiečius, negalėjo nepasiduoti ietekmei augštesnės vokiškos kultūros. Apie susigermanizavimą Prūsų lietuvininkų buvau daug girdėjęs, o iš dalies ir skaitęs; bet vis dar norėjau ir pats savo akimis pamatyti, ką padarė gudri vokiečių politika Prūsų Lietuvoje. Pridėsiu čia-jau, kaip lankiausi pas Lietuvius, gyvenančius tarp Klaipėdos ir Palangos, pačiame pajuryje; apie juos ir bus mano kalba.

Klaipeidiskiai gyvena viensėdžiais; sodžių, kaip antai Kauo gubėrn., o iš dalies ir Štvalkų gub., visai nėra. Triobos sustatytos keturkampin; triobas ar iš medžio ar iš muro; gyvenamosios paprastai ruiningos, su dviem galais, gyvenamose tēmyjan didesnę tvarką ir svarumą, ne kaip pas Lietuvius Štvalkų gub.

Gyvuliniai gražūs; ypač man patiko karvės: placios, augstos, išigannsios; pasakojo, buk jos esančios labai ir pieningos. Štvalkų gub. man neteko nė pas vieną ūkininką tokių gražių karvių matyti. Arkliai žemaitiški: nedideli, bet gražiai laikomi, dikti; stoninių briginių, kaip tai matyti pas ūkininkus Štvalkų gub., nelanko. Kiaulių veislė teip pat graži, baltos, ilgos, su trumpomis kojomis. Avių žasnų visai beveik nėra, mat, piemenys ten labai brangūs, nėra visi vaikai turi mokyklą lankyti, o ir pati per save nauda iš avių ir žasnų apėrdidėja. Ūkiu padariniai vis pa brikų daryti, pritaikyti prie geresnio apdirbimo žemės: kulinamos mažinos, aksehnės, plugai — paprasti ir kelioms vagoms varomi, mašinos grėbiamos, volai ir tt. Žemė prie gero inventoriaus gerai idirbama, nėra gyvulius laiko kone visus metus namie, pertai-mėslo daug pašidaro; žemė užtaigi gerai ir įkrečiama; nėra ką stebėtis, jai javai ten gerai dera, bent pernai javai buvo perdėm tame krašte, kaip dumas. Lauko turi ūkininkai vidutiniai apie šimtą murgų (murgas dvigubai mažesnis už lenkišką margą); yra, žinoma, ir tokių, ką daug daugiau turi, o yra dikičiai ir tokių, ką turi ir mažiau žemės. Ūkininkai apskritai imant, kur kas geriaus pasilaiko, nei Štvalkų gubėrn. Teisybė, man teko pernai girdėti ir rugojimus: buk javai po susitaikymu Prūsų su Maskolija visai atpigę; bet vis ten javai dar daug brangesni, nei Maskolijos Lietuvoje, o antra, gyvulys mėšai labai ten gerai pamokamas, teip kad iš gyvulių ūkininkai gal padaryti gražaus skatiko. Pas vieną ūkininką, tvirtį apie šimtą murgų lauko, mačiau įtaitytą pieno ūkį; jisai laiko apie 12 karvių; su centrifuga iš pieno daro sviestą ir padavinėja jį į miestus; tasai, ūkininkas gyrėsi, kad iš sviesto gerą pelną tuįs.

Dabar kelis žodžius apie drabžius.

Vyriškiai vilki trintycius tokius pat, kaip ir Štvalkų gub., užsilikusios da ir sėrmėgos trintyciai tankiai namų darbio. Vyriškiai barzdų nenėšia: senesnius mačiau tankiai li be usų.

Moters ir mergos isrodo gana ypatingai su savo drabžiais, ant galvos skepeta, kurią rysi; ant krutinės kiklikas, per liemenį draciškai susmauktas; sejonas trumpas iki pusiau blaudų; juodos panekaitės ir kūrės; tokie drabžiai pamatysi klaipeidiskę ne tik kaimie prie darbo, bet ir pačioje Klaipėdoje. Aš ypač stebėjau, išvydęs ten kikliką, kūrę visai beveik išėjo iš mados Štvalkų gub.

Dialektas lietuviškos kalbos dikičiai yvairuoja nuo dialekto aukštiečių, vartojamo Štvalkų gub. Seni žmonės, ypač senos moters te-

moka tik letuviškai kalbėti, jaunesnėji karta, kuriai reikėjo jau bismarkiška „sinile“ lan-kyti, moka per dēm ir vokiskai: vokiskų žodžių yra gana daug, isibrukusių i letuvišką kalbą, kaip antai: „gane“, „cedelys“, ir tt.; pavadinimai valdžių vokiski: landrotas, rechtsanvaltas, ir tt. Bet, is-viso manant, letuviška kalba man neišrodė per daug vokiskosios, sugadita pirm dešimties metų, ji ne mažiau buvo Siv. gub. sudaryta per lenkiškąją. Tėko man girdėti ir keletas gana ypatingų žodžių, kaip antai: ruinis (seehund), medina pylė (lankmė antis), patreinis (10 fenigių), rugs-pukis (vosilka), kulis (akmuo), tinti dalgi (plakti d.). Lietuviui filologui naudinga būtų atsilankyti apie Klaipėdą ir ištirti ypatybes letuviškos kalbos šito krašto; be abejojimo jų rastūsi ten nemažai.

Pagal apsisivjetimą Prūsų lietuviai stovi kur kas augščiau už lietuvius Maskolijoje gyvencius: visi moka skaityti ir rašyti: reta, kad ukiuinkas nelaikytų ar tai letuviško, artai vokisko laikraščio. Šeip gimnazijų ir universitetų mokslai nelabai jų gerbiami, pagal jų nuomonę, gimnazijos ir universitetai daug pinigų kaštuoja, o vaikus tik supaikina ir gadina, užtaigi jie mieliau leidžia vaikus mokintis pirklystės ir amatų, o i gimnazijas ir universitetus visai beveik neleidžia. Lietuviška tautiška idėja Prūsų lietuviniukams mažai dar tesuprantama; apie krutėjimą Maskolijos Lietuvoje čionai teip pat mažai težino.

Is budo klaipėdiškiai tikri letuviniukai labai gerbia kaizerį ir valdžią, dievoti ir lenkia žemai galvas prieš kunigus; jei vaikus leidžia i gimnaziją, tai su intencija, kad i kunigus isėitų, pasiekus vaikui augštesnę kliausą, tėvai pradeda jam kalti, kad turis eiti i kunigus mokintis, jei vaikui ant galo nepatinka theologija, ir jisai nori kitą mokslą pradėti, tėvai pradeda keikti, grumzdžia neduosią kasto, ir t. t.

Jei klaipėdiškis susirges privalo rihurgiskos pagalbos, ir kas jam patars važinoti i Karaliaučiu, nevažinos, nėsą pagal klai-pėdiškių nuomonę Karaliaučiuje moka tik papjanti, o ne isgydyti, ir tt. Ant kunigų girdėti ir rugojimai, mat, paskutiniai, budami vokiečiais, silpnaj temoka letuviškai ir is-viso nelabai rupinasi apie dvasiskus letuviniukų reikalus.

Tasai kraštai dar koki padarė ant manęs ispujį. Prūsų letuviniukai dikčiai naudojo is vokiskos kulturos: daugiau apsisiviete, geriaus materialiskai pasilaiko, turi kaimuose pačtas, telegrafus, begalę plentų ir geležinkelų ir tt., už šitas dėkas letuviniukai paaukavo ne vieną suvokietėjusį letuviniuką, bet tomis aukomis tapo ne tiek žmonės kai-

muose, kiek tie, kurie pramoke amaty ar prekystės arba mokslus isėjo, apsigyveno miestuose, kaimiečiai užlaikė dar kalbą, savo budus ir papročius. Prūsų letuviniukams reikia tik daugiau intelligencijos, ir tai ne tik kunigų, bet ir daktarų, advokatų ir t. t., o tad jie dar galėtų islaikyti savo tautiskumą. Prūsų apsviestesniji letuviniukai turėtų ant šito dalyko atkreipti aki ir šiokių ar tokiu keliu platinti tarpu žmonių tą pažiura, kad paskutiniems reikalinga leisti vaikus netik pirklystės ir amatų mokintis, bet ir i gimnazijas ir i universitetus. Be abejojimo ne tiek gero padarys letuvys deputatas *reichstuge* del letuviškos idėjos, kiek geras kunigas arba daktaras, apsigyvenęs tarpu savuju.

Paulius.

Tilžėje 17. dieną Vasario mėnesio draugystė „Byrutė“ sveš sakaktuves savo dešimtmetinio gyvavimo. Rodos, šventė bus gana iskilninga.

Is svetur.

Is Petrapiylio. 12/24 gruodžio 1894 m. susirinko latviskai-letuviškai komisija prie Ciesoriškosios Rusiškiosios geografiskiosios Draugystės po pirmsėdyste Lamanskio, sekretoriaus Istomino ir sekretoriaus komisijos Pogodino. Pirmiausiai skaitė pranešimą studentas Smitas apie Mencelį, latvių rasti-ninką septynioliktojo amžiaus, ir jo veikalus latviskoje kalboje. Referentas apsakė biografiją Mencelio, potam apie jo raštus; isrodė ypatybes jo latviskos rašybos ir pasistengimą iscaisyti latviską rašybą. Ir tokiu budu isrodė, kad Mencelis itin dikčiai pasidarbavo ant gero apsvietimo latvių tautos. Paskui skaitė trumpą pranešimą p. Baltramaitis apie letuviskus laikraščius. Jisai isrodė, kad 1894 m. letuviskų laikraščių isėjo dvidešimtis; is tų trylika Prūsuoje, o septyni Amerikoje. Dar jis perskaitė keletą žodžių apie Radmiečius Lydos paviete, Vilniaus gubernijoje. Tatal istrauka is straipsnio p. zalčio „Vienybėje Liet.“ 1894 m. Galiausiai p. Volteris kalbėjo apie programą busiančiojo archeologiskojo kongreso Rygoje 1895 m. ir perskaitė 12 klausimų, kaipo papildyma minėtosios programos. Tuose klausimuose nurodė reikalingumą isirti apie letuviškas ir latviskas senenybes, dar nevisai istiftas, butent, apie dainas, jų kilti ir jų senybę, apie pasakas, apie vardus vietų Latvijoje ir Lietuvoje apie jų senenybes ir tt. Galiausiai komisija prašė pavelyjimo pono pirmsėdžio issirašyti komisi-jai vieną letuvišką laikraštį. *Lietuvys.*

Dioną 13. rugsėjo 1893 m. Zambraye, Lomžos gubernijoje, jaunuose metuose numirė a. a. kunigas Juozapas Stalgevyčia. Tuli

laikrašėiai patalpiūd žinią apie jo numirimą, vienok apie jo gyvenimą da neteko, nė vienam skaityti. Žinodamas, juogei gyvenimas kun. Juozapo nemažai turėjo garbingumo, galinčio buti prisiziurėtinu kitiems, nors trumpai jo gyvenimą čionais paduodu.

Kn. Juozapas Stalgevyčia gimė d. 1. balandžio 1863 m. Bartininkų kaime, Pilviškių parapijoje, Mariampolės pavietae. Pradžią mokslo gavo Pilviškių dviklasinėje mokykloje, įstojo į Mariampolės gimnaziją. Juozakai antroje klasoje esant, tėvas numirė, o nepoilgam — ir viresnysis brolis (džiova). Nusiiminusi motina, juogei neliks jos kam iškaršinti, nes teliko vienas palieges sunus ir dvi dukters, iš kurių jau viena į salį išleista buvo, geidė Juozuką pašilikti prie savęs. Bet jisai, jausdamas palinkimą į mokslą ir pašaukimą į kitą stoną, didėi meldė savo grindytojos, idant leistų toliaus eit į mokslus. S.

Metuose 1882 jau jį matom kaipo klieriką Seinų seminarijoje. Čionai su juo susitikau, ant vieno suolo klausėva išguldinėjimų seminarijos mokslų, čion pažinau gražumą jo būdo ir gerumą širdies. Mokinose gerai apsejo pavyzdinčiai, dievobaimingai. Buvo jisai ir didėi geras draugas: vienas, už kito skubinomės, idant galima butų su juo susitikinimui. Nuo prigimimo apdovanas buvo nekaltas linksnumas: laisvamie nuo mokslo ir kita klierikų pareigų linksmindavo draugus juokingais papasakojimas, ne sykį teip juokingai sutaisytu, kad ir rokmėniansius prajuokindavo. Seminarijos mokslus penktam mete turėjo pertraukti ir išsikelti ant kaimo pataisytų užgautą sveikatą. Po kelių mėnesių pasilsio sugryzo į seminariją, išdavė egzaminus 9. spalio m. 1887 m. ir gavo kunigiskus pašventinimus ir tapo paskirtas į drangdūbius klebonui į Suvalkų miestą. Po metų perkėlė jį į tokią jau vietą į Zambavą, kur isbuvo iki mirimui. Kun. Stalgevyčia buvo geras pamokslininkas, atsizymino ir kitomis geromis ypatybėmis gero kunigo. Išdalinėdavo daugel katekizmų knygočių vaikams, o vyresniems: ir šėip visokių knygų pasiskaityti paskolindavo. Pagal išgalėjimą selpdavo pavargėlius patarme ir pašalpa nelaimėje esančius, dėlto gi žmonės kreipdavosi prie jo visokiuose reikaluose su užsitikėjimu, kaipo prie tėvo.

— Apie kun. Juozapo sruetybumą nebandau nė rasyti, nėra nepritenkiam žodžių; tik tiek galiu pasakyti, juogei svečius vaisindavo be skyrio, ne dėl akių, ne iš prievartos, ne dėl parodymo lipsnimo savo, bet iš širdies. Draugystėje, ar tarp dvasiskų ar tarp svietiskų, visados buvo kun. J. pageidautas svečias; ypatingai spindėjo rokmėniniu apsejimu ir nekaltu linksmybe. Niekados nisėjo iš kun.

Juozapo lupų skaudus žodis, o jeigu pačiam atsitikdavo grūdėti ką draugystėje užimant kokią nereikalingą šneką arba koki žodį prieš artymo garbę, rupindavosi nukreipti kalbą ant kito ko, arba tiesiog rimtu balsu liepdavo nutilti, jeigu toji ypata būdavo žemesnė arba jam lygi. Nuplėstos artymo garbės visados būdavo užtarytoju, už ką nesykį pats ant savęs užsitraukdavo piktumą arba ismetinėjimą, ko aš pats esmi tam liudytoju.

Gyvenime su namiskiais buvo be užmetimo; per penkis metus pagyvenimo Zambavė, negirdėjau apie joki nesutikimą, džiaukonas kun. Vlastauckas nupylėjo kun. Juozapą, kaip savo sunų ir daugel labo jam darė.

Prigimimas teipgi gausiai apdovanojo, nes turėjo aiskų ir gražų balsą, prieto gi gražaus veido ir lipsnaus išveizdžio, kas iš tiesų buvo atspauda gražios ir nekaltos dūšios, kaip sako vienas raštininkas: „gražumas auga su dorybe, nyksta su piktybe, nepertrauktinai susiriša su nekaltybe.“

Turėdamas gražumas dūšios ir kuno, vienok niekadōs nesididžinodavo ir nejieškodavo iš to garbės, beį nandodamas iš dovanų Dievo, kalbėdavo: non nobis, Domine, non nobis, sed nomini Tuo da gloriam.“ Ne mums, Viešpatie, ne mums, bet vardui Tavo garbę duok.“

Teip meilus, darbštas, išmintingas, pavyzdingas kunigas, tiek žadās ateityje, šeštuos metuos kunigystės, o 30 metuos amžiaus persikėlė į amžinastį, aprupintas SS. Sakramentais, d. 13 rugsėjo 1893 m., palikdamas po savęs nuliudimą ir gailėstį penzadinamą širdise giminių, Zambavos parapijonų, o ypatingai draugų kunigų.

Priežascia perankstybo smerties būvusi kolera, laike kurios apsunkintas didžiū darbu, teikdamas dvasiską pagelba, sergantiems, k. J. pats gavo nesveikatą, kuri ir buvo priežascia mirimo. Nepasakomai grandų matymą turėjome laike laidojimo: tarpo asarų didžios minios žmonių dvarininkų ir kunigų, kruvinos asaros apalpusios motinos ir sesers mirusiojo, pajudino kiekviename neaprasomą gailėstį. Nelaiminga motina, nors jau ne vieną kryželį nukentėjus savo anzyje, ne vieną nuliudimą perlėdus, tokio sunkaus nebuvo tprėjusi, kaip tasai žiurėdama ant grabo, kyriame kunas mieliausiojo sunelio uždarytas, atsimena jo pereiti, išauginimo vargus, o matydama, kad visa viltis jos pasibaigė sykin su gyvasčiu mieliausiojo vaikelio, jancia neispasakytą sopulį sirdyje savo, čia pamato alpstančią dukterį.

— užmiršta apie savę ir kentėjimus, o skubinas su pagelba kitam kūdykiui, kari, užlauždama rankas ir paldama ant grabo, veikiminsiu balsu susunka: „Juozeli, broleli, jau tavęs nematysiu!“

Kokią garbę turėjo a. a. k. Juozapas; tegul duos liudyimą šio patėmyjimui. Iš burnos kelių draugų girdėjau ir pats patyriau, juog netekus tėvų brolių seserų ir kitų ypatų jų širdžiai brangių, negailėjo taip nė vienam kaip dabar, netekus šio brangaus draugo.

Kiek syk atsitaiko kalbėti su ypatomis, kurios tankiai suseidavo su a. a. k. Juozapu, asarų pirkti nereik ant vieno paminavojimo jo vardo.

Is burnos vienos rimtos ir inteligentos žmogystos girdėjau tokį nutarimą apie kun. Juozapą: „Sako — nieks be savo, o jis is tiesų buvo be savo;“ — tą kalbėjo pro asaras.

Draugai, brangindami naopelnus mūsų įtaise velionių paminklą is uolos akmenis su atspanda jo gymjo.

Nors gražų paminklą surengė draugai, vienok savas brangesnis už tą saltą akmenį ir ilgesniam laikui: nes akmuo tik vieta rodys, kur silsisi jo kunas.

Garbė tau, brangus draugai, dievobaimingos kunige, silsėkis Dievuje, kuriam, istikimai ant šios žemės tarnavai. Tegul jis suteikia tau simteriopą dovana danguose! Garbė ir dėka jums, mieli broliai draugai, už noringą brangią auką: tuo parodėte, juogei mylėjote draugą širdingai, tuo skolas užmokėjot, kaip padėkavojimą.

Pagal lenk. aprašymą J. Kriokininko parase Pirnkartis.

Pakvitavimas.

Re pakaituotųjų Nr. 9. Varpo 1894 m., pernai (1894 m.) da paaukavo ant Varpo reikalų:

1) Girinis.	10 rb
2) Bedarbis	30 rb
3) Vaiš	10 rb
4) Velt.	5 rb
5) Balandis	20 rb
6) Vaistininkas	25 rb
7) Ašakaitis	5 rb
8) Joniškis	5 rb
9) Terremont	15 rb
10) Greitakojis	5 rb
11) Vaidila	25 rb
12) A. Petr.	80 rb
13) Miglaputis	25 rb
14) Avilya	10 rb
15) Mark	15 rb
16) Išlandis	15 rb
17) P. Kr	25 rb
18) Gordvilas	25 rb
19) Gaidys	15 rb
20) Liutas	12 rb
21) Kasperas	5 rb
22) Simanas	3 rb
23) a. a. Bagodnavyčia*)	10 rb
24) Vinas Š. J. a.**)	19 rb

*) Žiūrėk Nr. 11 Ukininko 1894 m.

**) Žiūrėk apgarsinimą Nr. 4 Ukininko 1895 m.

Atskaita

nuo 26 dienos Spalio mėnesio 1894 m. iki 15 dienos Vasario m. 1895 m.

Knygelių parudota:

1) Etimologijos smulkmenos	50 expl.
2) Žiponas bei Žiponė	50 expl.
3) Juok. pas. apie Saltabaisius	113 expl.
4) Apie daugų	22 expl.
5) Mūsų psakos	15 expl.
6) Kankazų belaisvis	15 expl.
7) Negirdėtas daiktas	19 expl.
8) Kur meilė, ten ir Dievas	17 expl.
9) Pas. apie vieną vaitį ir jo rėstin	15 expl.
10) Sody veisimas bei pudyimų dėbinas	4 expl.
11) Apie mėšlus	8 expl.
12) Apie pakraikas	1 expl.
13) Išguldymai apie uk. augalus	1 expl.
14) Kaip senis Makrickas pr. liet. kavojų	2 expl.
15) Vakarės Tilyko-pirkteleje	1 expl.
16) Pavargėlė ir kaip gyveno Kynai	1 expl.
17) Aritmetika	2 expl.
18) Už ką mes lenkams turime būti dėkingi arba neidėkingi	1 expl.
19) Žiemos vakaro adynėlė	2 expl.

Pinigų:

Paimta už knygeles 40,65 auks. (mark)

Išleista ant simtinėjimo laikraščių ir laišku 84,24 auks. (mark)

Pinigus ir laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Hrn. Dr. Bruazis, Tilsit (Ostpreussen).

Robiliaus kufsas 2 auksinai (markiai) 19 fenigų.

Apgarsinimai.

Lietuva.

„Lietuva“, nedėlinis laikraštis, išeina kas savaitą mieste Chicago, Amerikoje, ir talpina sąvyjo naujausias ir svarbiausias žmonėms darbininkams žinias.

„Lietuva“ daugiausiai rūpinasi apie labai savo brolių lietuvių, traukdama juos į vienybę per politiskus klubus (Amerikoje) ir ragindama prisidėti.

„Lietuva“ įkurė Amerikoje „lietuviškas kolonijas“, kur su gerokas burelis lietuvių apsipirkose au. ukius ir gyvena laimingai. Dabar tenai kožnam lietuvi yra lengva pradėti ukininkystę tarpu sąvyj.

„Lietuva“ yra rašoma aiškioje ir visiška suprantamoje kalboje.

„Lietuva“ Amerikoje kaštuoja du dallara, o Lietuva su parsiuntimų kaštuoja 6 rubliai.

Norint išaicasyti „Lietuva“ ir pinigus už ją siunčiant, reikia padėti adresa šoki:

A. Olszewskis,

954 33rd. St., Chicago, Ill. North America.

Lietuva“ galima gauti ir pas M. Noveckį, Tiltzeje, už 4 rublius per metus.

Turinys:

Saujiems metams. — Ekskursija į apygardę Varpo 1894 metų. — Žmogutis. — Tėvynės varpai. — Neauorėnos ruožai is lietuvių gyvenimo. — Nenuorama. — Vaisiai laisvos konkurencijos. — J. Sldarab. — Kritika ir bibliografija. — Schraitis. — Keli žodžiai apie vieną dštelę. Tėvynės varpai. Nr. 7. 1894 m. P. B. — Is Prusų Lietuvos. — Paulius. — Is svetur. Pakvitavimas. — Atskaita. — Apgarsinimai.

Atsakas redaktorius Jurgis Lapinas, Aleknaičiuose per Pakrokius. — Spausdinta pas Otto v. Mauderode, Tiltzeje.